

Hinsebeck

Discursus

1705

26

1798

f. 804.

710

Christiani Matthiae Kneselbeck

DISCURSUS
 DE
STUDIO JURIS
PUBLICI UNIVERSA-
LIS ET PRÆTENSIONIBUS
ILLUSTRIBUS.

Anno 1705.

*Hs
79 1/2*

Hs 302

DISCURSUS
DE
STUDIO JURIS
PUBLCI UNIVERSA-
LIS ET PRÆFATIONIBUS
ILLUSTRIBUS.

Anno 1705.

Quidem videor mihi jam videre, & planè præfagit animus, fore non unos, qui me rem immenſi operis, odii invidiæque telis maximè obnoxiam moliturum autument. Enimverò ſi hiftoriam, in quâ velut femina Prætenſionum (ignofcite ita loquenti manes Ciceroniani) hinc inde diſperſa latitant, ſpectemus, quàm valla

illa ſit, quanto librorum linguarumque apparatu ad eam noſcendam opus haud facile quis negaverit, niſi pudendam ſuam rei literariæ inſcitiam prodere geſtiet. Certè niſi Chronologiæ, Geographiæ, Genealogiæ, juris Naturæ & Gentium, Rei Nummariæ, Artis Heraldicæ atq; Diplomaticæ fundamenta per ſolidum ſubdantur, uti cetera eò firmiori nexu ſuperſtrui queant, irritus erit labor omnis. Et quanquam fateri libet; magnitudini meditati operis eſſe me planè imparè; tamen nihilominus pro tenui ingenii mei modulo id primus aggrediendum putavi, incitaturus forſan alia ingenia magis decora, ut in ſocietatem laboris, quo nihil ſalutarius humano generi eſſe poterit, trahi quoque ſe patiantur. Nec eſt, quod nimis anxie reputemus, quantæ molis ſit controverſias, inter potentiffima Regna, Principatus & Urbes natas, dirimere velle ſine periculo offenſionis. Huic enim rationi ſi locus concederetur, non Sledani, (quod abſque ambitioſa comparatione dictum velim) non Chytræi, non Thuani, non Pufendorffii Hiftorias præclaras & magnificas habere- mus, in quibus Principum diſſidia, eorumque momenta legere eſt, inſigni no- ſtri & ſecuturi ævi emolumento. Adhæc ſi licet in Academijs jus Publicum internum proſtreri, de forma ſive ſtatu S. R. Imperii, de Juribus Imperatoris, Electorum ac Principum impunè diſputare: quantò magis licebit Jura Imperii adverſus exteros tueri? Sed enim indecorum arbitror, Petri Aretini exem- plum ſequi, qui, extorquendæ à ſummis Principibus pecuniæ, molimina ipſo- rum acriori Stylo inſectabatur, plura auſurus, niſi maturè cohibitus fuiſſet. Quin eò venerat aliquando audaciæ, ut monetam cudi curaret, hac epigra- phe Italica: *I Principi tributati da' Popoli, tributano il ſervitor loro.* Abſit ſanè, ut ad ejuſmodi arrogantiam, livorem vel obtreſtationem dilabamur; ſi- quidem cuncta, procul habitis iræ ac ſtudii cauſis, ex re & vero referemus. Etenim optimi Principes, quamvis contumeliarum intolerantes, vera haud abnuere ſolent, modò ſcriptores calamum intra cancellos modèſtiæ coerceant, ſervatâ ubique, quæ deberur, Summis Principibus, reverentiâ. Sæpe nume- rò quidem in doctorum virorum, licet modèſtiæ limites non transgredian- tur, ſcripta aut Corpora ſævire ſolent Principes, privatæ utilitati, vanæque

A

am-

ambitioni nimium velificantes. Quam eruenta enim fata expertus fit Paulus Sarpus, inter omnes constat. Nec tamen ideo Vir ille, singulari doctrina ac virtute praeditus, a veri amore ac caritate patriae, quam nihil ei antiquius, dimoveri se passus est. Et quanquam amici ejus, Romani Styli vim atque acrimoniam formidantes, eum identidem admonendum putarent, vitae suae consuleret; tamen non destitit erudito calamo jura patriae vindicare, vel cum discrimine alieni furoris. Haud sane immemor istius Taciti: *Quo magis societatem eorum irridere libet, qui praesenti potentia credunt extinguere posse etiam sequentis aevi memoriam. Nam contra punitis ingenis gliscit auctoritas, neque aliud externi Reges, aut qui eadem savitia usi sunt, nisi dedecus sibi, atque illis gloriam peperere.* Inter literatos reperiuntur nonnulli tam levi plebeoque ingenio, ut, dum se suaque tantum mirantur, scientiam Juris Publici ad parvum lucrandum parum vel nihil facturam existiment. Quam opinione, ut lenissime dicam, nihil potest esse inanium; quasi verò bonarum artium cupidum officio cuidam tractando, vel forbillandis poculis, aut saginandis abdominibus suis nati forent. Sanè eruditorum diversissima fors est, quibus praecipua rerum ad virtutem diriguntur. Hanc Verò qui habet, tenet omnia, nec eget externae rei ad corpus mortale pertinentis adjumento, cum ipsa sibi metis satis opimum praemium videatur. Cetera si non praesens aetas, grata tamen posteritas rependet. Imò falsum est, parum vel nihil lucrosam esse tale studiorum genus. Experiencia namque contrarium edocemur. Quantam enim munificentiam exercere consueverint Reges Galliae in eos, qui de Praesensionibus scriptitarunt, nemo est, qui ignoret. Ita Cassanum, Jurium Regis Galliae propugnatorem, quamvis ineptum, grande sui laboris praemium tulisse, ac pro libro, Richelio Cardinali, summo Regni Ministro, oblato 16000. nummis, quos coronatos vocant, remuneratum esse testis est Petrus Valckenierius, Belgii Foederati ad Helvetios Abligatus in Europa sua, ut vocat, perturbata P. I. pag. 37. Quomodo item Philippus IV. Rex Hispaniae Joannem Jacobum Chiffetium, Vindictiarum Hispanicarum auctorem, Regio stipendio auxerit, ejusque filio Cancellarium aurei velleris contulerit, non dissimulat ipse Blondellus in opere suo Genealogico. Sic quoque Cornelio Jansenio Mars Gallicus, quem pro Rege Hispaniae scripserat, & sub ficto Alex. Patricii Armachani nomine ediderat, ad obtinendam Episcopi Iprensis dignitatem quasi viam muniit, aditumque patefecit. Extant & plura alia tantae liberalitatis exempla, imprimis Ludovici XIV. hodie in Gallia regnantis, cujus ceteroquæ Musarum Antistitis post hominum memoriam Maximi nomen, in aeternitatis templo consecratum, nulla unquam delebit oblivio. Scio equidem, summos quosdam Principes, vocabula juris & justitiae fastidientes gladiis, non atramento, sed cruore humano tinctis, suas transigere controversias solere. Hinc Tiridates apud Tacitum disserit: *non ignavia magna Imperia contineri, virorum armorumque faciendum certamen.* Id in summa
for-

fortuna æquius, quod validius. Et sua retinere privata domus de alienis certare, Regiam laudem esse. Ast hæc atque talia barbara & periculosa dogmata Christianos Principes, qui veram Pietatem curæ sibi habent, neuiquam imitari convenit. Nam illa, quæ iustitiâ (quæ virtus Regum ac Principum propria est) parantur, æterna sunt, vi atque armis quæsitâ fluxa sunt, atque peritura. Ita celeberrime Orientis domitor, & lanista numerosi Perlarum exercitus fatetur ipse, non diuturnam esse possessionem, in quam gladio inducitur. Proin pessimè agunt, qui pravis consiliis optimos Principes imbuunt ad ea appetenda, quorum non est iusta possessio. Indè etiam fit, ut Principes, quod injuria ipsis ereptum est, data à fortuna occasione sæpè repetitum eant. Nec obstat Salvii, Suecici ad conventum Pacis Westphalicæ Legati responsum, Brandenburgicis ad jura heri sui in Pomeraniam provocantibus datum, Conscientiam nimirum Rationi status cedere, teste Pufendorffio Hist. Frid. Wilhelm. l. 2. §. 39. Non enim facilè mihi persuaderi patior, Gustavum Adolphum, Suecicæ Regem, si tum vixisset, pro insigni sua, quam præ se ferebat ad virtutes omnes propensione, tam præceps dictum, cujus imagine horrescit omnino animus, impune laturum fuisse. Si Vandalos veteres, validissimam olim gentem, respiciamus, multa quidem illi regna externa condidère in Gallia, Hispania, imò, capta Carthagine, in ipsâ Africâ, tertiâ Orbis terrarum parte. Nec Gensericus, Vandalorum Rex, Africano Regno contentus fuit, sed classe etiam numerosa & formidabili Italiam aggressus, Romanorum Reges ad suam vim atque arma cuncta revocare consueverant, iustitiæ planè incuriosi, mirandum non est, haud ita longam fuisse eorum dominationem. Idem esto iudicium de Gothis aliisque nationibus ferocissimis. Equidem ferocitati gentis Vandalicæ, necdum veris Christianorum sacris iniuriatæ, dandum aliquid erat. At enim verò si Principes levibus aut planè nullis de causis statim ad arma atque cædes hodiè prolabantur, longè aliter sentiendum videtur. Quare de Anglis Islandiam cædibus & rapinis seculo decimo quinto contra fas gentium infestantibus jure merito conquestus est apud Christianos Principes Christianus I. Daniæ Rex: Arte & rationibus, inquit, cum vivat hominum genus, nequaquam impetu, quo feruntur bestiæ, sed, ratione, qua bestiis præstant homines, hominum sunt opera judicanda. Vid. Huicfeldii, Regni Daniæ quondam Cancellarii, Chronicon Daniæ pag. 918. Accedit, quod Reges ac Principes, qui sola potentia actiones suas metiuntur, non hominum tantum voluntates à se abalienent, sed Deum etiam ipsum, iniustitiæ vindicem acerrimum, sibi iratum reddant. Huc spectat monitum cedro dignum, quod reperire est in Historia Ministerii Richelii, Cardinalis T. I. pag. 709. & seq. *Dien, ait, qui est le juge des Rois, chatie les usurpations, qu'ils font, que ceux, qui s'efforcent de s'accroire par la violence, trouvent ensin leur ruine en une plus grande qui leur est faite, & que la Grandeur,*

qui s' obtient par quelque injure, ne peut avoir de durée, bien que la force, l'au-
thorité pour quelque temps. Sed cui plura hac de re scire volupe est, adea t
elegantissima Hugonis Grotii prolegomena in librum de jure Belli ac Pacis,
ubi contra Carneadem, impugnatorem justitiæ satis aridum & jejunum, so-
lidè disputat, cujus verba ex charta in papyrum transferere angustia tempo-
ris prohibet. Sanè bonis consiliis plura effici, quàm ferro & manibus, ex-
periendo sæpius deprehendimus. Hinc est, quod etiam Viri in summa di-
gnitate constituti nonnihil temporis tam nobili studiorum Generi tribuerint,
multaque vel à se observata, vel lecta scriptis mandaverint. Sic Oxenstier-
na, Magnus Cancellarius (cui maximam partem suæ potentæ incrementa de-
bet Regnum Sueciæ) à sua dignitate haud alienum putavit, jus Publicum
Regni Sueciæ, quale erar tempore Reginæ Christinæ, peculiari scripto com-
plecti, quod in Bibliothecis nonnullis cimelii instar custoditur. Quinimò vel
exteriorum Regum, tam vicinorum, quàm longius distitorum prætensiones
cognoscere nos oportet, etiamsi fructus indè non alius percipi possit, qui in
consiliis capiendis sanè insignis est, dum vicinis vel vaitos adversariorum con-
atus, vel vetera jura, quæ vicissim habent in eorundem ditones, in memo-
riam revocamus, eosque socios, distrahendo hosti, nobis adjungimus. Hoc
artificium pulchrè calluit Regina Angliæ Elisabetha, quæ ut Rex Daniæ fœ-
dus ad tuendam Religionem secum iniret, jussit Legatum Thomam Bodle-
jum inter alia, ut Danorum Regem obiter moneret, ipsius inprimis interesse
Guisiorum conatibus occurrere, cum cognato Lotharingiæ Duci Daniæ Re-
gnum asserere non dubitaverint, memorante Camdeno Part. III. Hist. Elisa-
beth. p. 400. Cum sæculo XIII. inter Reges Angliæ & Galliæ magna de ci-
vitate quadam maritima esset contentio, ac Rex Angliæ meminisset, partes
quasdam Regni Arelatenfis S. R. Imperio eripuisse Gallos, Adolpho Naiffo-
vio ad regnum istud recuperandum palàm se adiutorem professus est. Quo
argumento excitatus Imperator, bellum Regi Galliæ intulit, Vid. P. II.
Chron. Colmarienf. ab Urstifio edit. pag. 54. Contrà lapsus in eo est Sena-
tor quidam Venetus, quod filio suo Historiam Gallicam aliquando legenti e
manibus librum extorserit, dicens : *Cornaro, leggi le cose de tua Repubblica e
non altro.* Nam vicinorum prætensiones, quarum cognitio maximè neces-
saria est homini politico, sæpè ex ipsorum historiis, ex peregrinis Archivo-
rum fontibus haustis, atque adeò propria adversariorum confessione infirma-
ri ac dilui possunt. Docent nos memoriæ & negotiationes Pacis Neoma-
genfis Gallica lingua conscriptæ, Legatos Electores Brandenburgici jura &
honores Legatis secundi Ordinis ex Gallicis scriptoribus magnæ auctoritatis
tam solidè ac doctè adversus Regis Galliæ Legatos asseruisse, ut nihil habe-
rent, quod opponerent. Profectò Prætensionum usus maximus est in Tracta-
tionibus pacis. Cum enim verba inibi sint rerum loco, & interdum vel ex
una vocula, vel syllaba enasci soleant Prætensiones magni momenti, conse-
quitur.

quitur, earum doctrinam fummo etiam Legatis fore adjumento. Quod respicit auctor Ministerii Richelii, Cardinalis, ubi hæc verba legere est: *C'est le propre d'un sage Ministre de prévoir tous les inconveniens des propositions, qui luy sont faites dans un Traité pour ne se laisser pas surprendre & prendre garde, que l'ennemi, qui n'a point trouvé d'avantage dans les armes, n'en tire d'un accommodement. Ce n'est par sur ce sujet, que plusieurs ont estimé, que la prudence, à la faveur de laquelle il s'acquire de ce devoir, luy est en quelque façon plus nécessaire, que la valeur militaire, parce que les occasions de combattre ne se presentent que rarement, dans la suite de la guerre il se fait dans les jours diverses propositions d'accord, auxquels se relachant mal à propos, il n'arriveroit pas moins de dommage à son Maître, que d'un deroute.* Fervente pacis Pyrenææ negotio, cum astu Ludovici de Haro, Legati Hispanici, in eisdem Pacis articulum 95. in quo de Controversia, super dote Margaretae Principis Sabaudia & Mantuae orta, componenda agitur, duo verba admodum infidiosa irrepissent, existimantis, Mazarinum Cardinalem, Regis Galliae Legatum, huc mentem non advertere, ille pro sua, qua pollebat sagacitate, statim odoratus, quo valeret ista, serio postulavit, uti expungerentur. Id quod etiam post longas altercationes obtinuit. Contrà fraude deceptus est à Mazarino Cardinale Ludovicus de Haro, qui non satis diligenter animum attenderat ad vocem Tractatus pluraliter eidem articulo insertam, per quam non solum Tractatus Cherascensem publicum An. 1631. verum etiam secretiorem inter Ducem Sabaudia & Regem Gallia eodem anno initum se intellexisse scribit Mazarinus in Epist. ante aliquot annos edit. p. 302. hunc in modum: *Il m'a réussi de faire passer, sans que Dom Louis ni Dom Pietro Colonna y aient fait reflexion, un point, qui est assés important, c'est à dire, qu'au lieu de mettre le Traité de Cherasco j'ay mis les Traités au pluriel, parce qu'outre le traité public, qui fut fait pour regler les interets des dites maisons de Savoye & Mantove, l'on en fit un en particulier avec Monsieur le Duc de Savoye, par lequel il donnoit Pignerol au Roy & en retenoit la recompense sur un certain nombre des terres de Monferrat, pour lesquelles sa Majesté promit de payer à Mons. le Duc. de Mantone la somme de quatre cent quatre vingt quatorze mille écus d'Or, ce qui avoit connexion & relation avec le Traité public; de maniere que le Roy d'Espagne approuvant lesdits traités & s'obligeant à ne s'exposer en aucune façon à l'execution d'iceux directement, ni indirectement, il le fait aussi bien pour l'acquisition de Pignerol, qui nous demeure.* Præterea ex Prætensionum doctrina id quoque commodi habuerunt Legati, ut in tractationibus pacis aliorum postulata nimis aspera facili negotio lenire, vel tanquam compensatione penitus elidere possint. Hujus rei magnam exemplorum struem huc convehere possem, nisi brevitati studere niterer. Sufficiat, Prætensiones ex libris uno velut intitu brevi temporis spatio addisci posse, quarum notitia alias longam experientiam postulatura videtur. Sunt qui jura Regum ac Principum

purā ex ipsis Archivorum fontibus tutius, quam ex libris haurienda esse mo-
neant. Et rectè quidem. Nec mihi alia mens, quem jus Publicum Univer-
sitate ex diplomatibus aliisque illustribus rerum documentis pertractare. Sed
hodie non est, quod omnia pacta publica in Archivis anxie quæramus. Abs-
que enim Historia foret, quæ multas tabulas actorum publicorum ab inte-
ritu vindicavit, aut Vulcanivim jam diu sensissent, aut cum blattis & tinea
nunc misere rixarentur. Deinde non sufficit, diplomata ex Archivis deprom-
plisse, sed necesse est, ut ea quoque ad Lydium Historicæ veritatis lapidem
quàm curatissimè probentur. O quàm multa documenta ex quorundam ho-
minum suis tantum commodis inservientium cerebri Officina effluxere! Pho-
tius composuerat aliquando falsissimam Basilii Imperatoris Genealogiam,
quem ex stirpe Tiridatis, Armeniæ Regis, orum traxisse jactabat. Voce Be-
clas Imperatoris illius familiam complexus est. Nam per literam B. Basi-
lium Imperatorem, per e Eudoxam, ejus conjugem, per sequentes Con-
stantinum Leonem, Alexandrum & Stephanum filios intelligendos censebat.
Et ne quis aliquid doli subesse diceret, Genealogiam hanc Characterè Ale-
xandrino in vetustissima charta scripsit, & per Theophanem Bibliothecarium
Cæsareum inter *καμύλια* Bibliothecæ reponi curavit. Is Basilio Imperato-
ri Codicem insignes antiquitatis notas præ se ferentem, tanquam pretiosis-
simum Bibliothecæ thesaurum, ostendit dicens, Photium solum huic expli-
cando parem esse. Quare Imperator eum continuo accersi jussit, qui etiam
tantam veri speciem narrationi suæ conciliavit, ut Imperator fallarium istum
in sedem Patriarchalem Constantinopolitanam, qua paulò antè exciderat, re-
stituendum juberet, Vid. Ludovicus Morerius, à quo ingeniosam hanc
technam Photii mutuatus sum. Illustre similis ferè solertia exemplum præ-
bet Constantini Magni donatio ex cujusdam otiosi homuncionis ingenio con-
ficta atque composita, cujus vanitatem Baronius Cardinalis ipse ingenue ag-
noscit in Annalibus suis Ecclesiasticis, A. 843. Warinum Abbatem Corbejen-
sem ac Monachos ejusdem Monasterii donatos fuisse ab Imperatore Insula Ru-
gia cum castellis, vicis, prædiis, incolis & omni jurisdictione Principum te-
litur Annalium Paderbornensium non ita pridem edit: Scriptor libr. II. pag.
127. Diploma quoque Imperatoris ex ipso Corbejensium Tabularum au-
tographo descripsit, quod ut A. 1326. testimonio ac tabulis Consulium ac
Magistratus Montis Martis Huxtariensium & Volckmerfensium hac super re
confectis adhuc integrum fuisse; ita ad nostra usque tempora adservari,
quamvis læsum lacerumque, commemorat pag. 128. Verum enim verò
documentum hoc valde suspectum mihi videtur, ut suo loco fusius indicabo.
Memini alias me in Historia Pacis Westphaliæ legere, Monachos Corbe-
jenses, durante pacis negotio, jus suum vetus in insulam Rugiam obendif-
se quidem, atque ad allegatum diploma provocasse, sed frustra? Rugiæ
Consensu Imperatoris ac Statuum Imperii jure fiduciario in Reginam & Co-
ronam

ronam Sueciæ translata. Nec ignotum esse potest Viris doctis, quàm callidi & ad fraudem acuti olim seculo maximè undecimo in confingendis aut interpolandis diplomatibus extiterint Monachi. Josephus Scaliger, superioris hujusque seculi Eruditorum facilè Princeps, gloriatur in Epistola CCCLV. Lib. IV. se multa monasteriorum, capitulorum, Episcopatuuum diplomata vidisse; Regum, Imperatorum, Ducum nomina & scripturæ vetustatem præferentia, illa tamen ab aliis pro genuinis habita sibi primo oculi conjectu odore falsitatis suæ nasces percussisse. De annis autem Regum & Epactis idè à Monachis sæpè erratum existimat, quia veris diplomatis vel incendio, vel alia vi majore amissis, instauranda fuerint instrumenta, ne prædiis donatis fraudarentur monasteria. Igitur in sinceris documentis ab adulterinis probè discernendis acri judicio opus est. Nam Characteres, Stylus, titulus, verba initialia vel ultima inuitata, annus, locus, subscriptio & sigilla apposita sæpè eorundem produnt falsitatem. Nostra ætate in Critico hoc studiorum genere excellit Daniel Papebrochius, Jesuita, qui magnam ex eo laudem adeptus est. Scripsit peculiarem de vera ratione diplomata supposititia à genuinis discernendi dissertationem, quam Actis sanctorum Mensis Aprilis An. 1675. inseruit. In præfatione, quam Vol. II. præmisit, tabulas publica à Religiosis quibusdam in Gallia editas non solum suspectas reddere, verum etiam Diplomatis à Dagoberto inprimis Rege Monasterio S. Dionysii datæ auctoritatem speciosis impugnare argumentis ausus est. Biennio post liber alius prodit cum notis idem Diploma, quo se à jurisdictione Regis eximere allaborant Monachi, vellicantibus. Annexum est exemplum diplomatis authenticæ ex MSto Thuano descripti, quod etiamnum in Bibliotheca Colbertiana delitescere ac Diplomati à Dubleto in lucem protracto planè repugnare dicitur. Præterea auctor notarum evincere sustinet, Diploma illud Colbertianum non solum esse authenticum, verum etiam praxi Ecclesiæ & disciplinæ omnino congruere. Contrà Diploma Dubletianum esse supposititium, legibus Ecclesiasticis pariter & Politicis planè contrarium ex multis vetustatis monumentis demonstrat. Post non ita multo libellus quidam lucem vidit à mi-fello quodam Monacho compositus, in quo plus convitiatorum ac ignorantia, quam veritatis erat. Id circò Johannes Mabillonius rem alia via aggressus, Opus suum de re Diplomatica Lutetiæ Paris. A. 1681. in f. edidit, in quibus quicquid ad veterum Instrumentorum antiquitatem, materiam, scripturam & stylum, quicquid ad sigilla, Monogrammata, subscriptiones seu notas Chronologicas, quicquid indè ad antiquariam Historiam, forensam disciplinam pertinet, explicatur & illustratur. Accessere Commentarius de antiquis Regum Francorum Palatiis, veterum scripturarum varia specimina Tabulis sexaginta comprehensa, nova ducentorum & amplius monumentorum collectio. Hoc opus, tanquam Palladium quoddam, judice Baudeloto de Dair-val in libro Gallico de utilitate peregrinandi, ubi de notis antiquitatis Codicum

cum Manuscriptorum agit, Jacobi Petiti doctissimis, quas editioni suæ Pœnitentialis Theodori subjunxit, notis præcipuè opponendum rarus est Mabillonius. Nec eundem consilium suum dissimulare potuisse idem auctor ait; quippe qui diplomata sui ordinis paulo ante à Papebrochio nigro lapillo notata vel rationibus & argumentis confirmare haud erubuerit. Ut adeò inde facile sit intellectu, Notas Petiti in Theodori Pœnitentiale fidem Diplomaticis Sandionysiani elevantes Mabillonio quasi Centrum operis de re Diplomatica constituisse. Ceterum licet alias Baudelotus Mabillonium sua laude haud defraudandum putet; tamen opus ejus de re Diplomatica non per omnia respondere Eruditorum expectationi, nec regulas ab eodem dijudicandis diplomatibus constitutas perpetuæ esse veritatis, ac inde Papebrochium sæpius à Mabillonio dissentire persuasum cupit Lectoribus. Quicquid sit, si tenue meum iudicium interponere licet, existimaverim & Papebrochium & Mabillonium dignos esse, qui in numerum doctissimorum virorum hujus seculi referantur. Quorum ille primus nobis ad Diplomata falsa à veris probè distinguenda glaciem rupit; Hic verò, cui plurima diplomata in Monasteriis & Archivis Galliæ perlustrare contigit, agrum istum Critices multo magis excoluisse videtur, quamvis fortè in Diplomate Dionysiano adversus Jacobum Petitum Abbatem propugnando inferior discesserit. Hæc atque talia hoc loco non prætereunda duxi, quæ eò maxime valent, ut appareat, quemadmodum viri Eruditi diplomata antiqua defendere & infirmare suerint. Quæ res quantæ utilitati sit iis, qui ad intima juris Publici sacra admitti cupiunt, nemo, nisi qui in veteri pariter ac recentiori peregrinatur memoria, ignorat. Henricus Meibomius junior in Introductione ad Saxoniam Inferiorem imprimis Historiam promisit peculiare Opus, ubi omnium, qui à Carolo Magno in Saxonia dicuntur erecti, Episcopatum foundationem & foundationum tabulas à nonnullis præclaris viris in dubium vocatas, ab aliis pertinaciter defensas examinabit. Genti enim Meibomianæ singularem quandam ad studia Historica propeationem tribuit natura, cui & ob tot præclara ingenii ac industriæ monumenta summa laus & observantia debetur. Proin precibus omnibus Virum Doctissimum publico nomine orare ac obtestari convenit, ut fidem suam liberare, suaque erudita reperta publicæ luci quam primum exponere ne pigretur. Oprandum esset, ut quis Diplomata hinc inde dispersa & latitantia secundum seriem seculorum saltem ab ævo Carolingico ad nostra usque tempora in unum vel plura volumina cogeret, amplexu & accurato Indice instrueret. Dicit enim non potest, quantæ utilitati hic labor jurispublici Consulto futurus sit. Facem jam prætulerunt Jacobus Sirmondus, Lucas Holstenius, Ferdinandus de Fürstenberg, Episcopus ac Princeps Paderbornensis & Monasteriensis, Stephanus Baluhus, Godefredus Guilielmus Leibnitiuss, aliique nonnulli. In Balusii editione Capitularium Regum Francorum, cetera laudabili, hoc notari meretur, eam prioribus haud respondere.

Anti-

Antiquis, inquit Cointius in Annalibus Francorum Ecclesiasticis ad A. 827. n. 7. editionibus novissimam adversari non dissimulamus. Præter varias lectiones multa quoque alia desiderari in iisdem Balufii Capitularibus Anno 1677. II. Tom. in folio editis monet ex eodem Cointio Guilelmus Cave in Historia Scriptorum Ecclesiasticorum Literaria pag. 366. Antonius Schonhovius misit aliquando ad Cornelium Gualterum magnum volumen Legum Francicarum Caroli Magni, quod insigne vetustatis monumentum vocat in Dissertatione de Origine Francorum, quæ extat in veteris ævi analectis s. veteribus antiquis monumentis ab Antonio Matthæo collectis & editis A. 1698. Lugd. Batav. Quid postea collectioni huic factum sit, nescio. Multa etiam Caroli M. Diplomata rara & nunquam publicata hodiè latitant in Monasterio Casinensi, quæ tamen propter singulares causas à Monachis, tanquam aurum à Gryphis, custodiuntur ac premuntur. Volumen MS. Diplomatum omnis generis, Cæsarium, Regum, Pontificum, Principum, Episcoporum, Abbatum &c. In Bibliotheca sua possedit Casp. Sagittarius, uti constat ex Catalogo scriptorum ejus. Hæredes magnam ab Eruditis gratiam iniverint, si tam utilem laborem à Clarissimo Viro congestum in publicam lucem exire patiantur. Quandoquidem Pontifices olim se publicis Regum ac Principum controversiis immiscuerunt, summa certè laude mactari merentur illi, qui Epistolas, Acta & Diplomata eorum colligenda sibi sumunt. Stephanus X. Papa varia Diplomata in usum curiæ Romanæ congerere haud dubitavit ipse, dum Bibliothecarii ac Cancellarii S. R. E. officio fungeretur. Christophorus Gewoldus Diplomata varia Romanorum Pontificum publicavit Monachii A. 1611. 4. Johanne XXII. Pontifice Romano, Statuta Manuscripta proborum virorum Civitatis Avenionis per Sanctam disquisitionem sapientum examinata, in sanctis Conciliis approbata, atque inter eos authenticè hætenus servata, & deinceps observanda, tanquam justitiam & æquitatem continentia, A. 1316. condita latuerunt in Bibliotheca Naudæi, Cardinalis Mazarini Bibliothecarii. Indè varia antiquitatis monumenta Historica ac Principum aliorumque Diplomata depromi posse, legi in Philippi Labbei Bibliotheca MStorum librorum. Possedit & alia Manuscripta Publica in Bibliotheca sua Naudæus, inter quæ eminent Conventiones inter Carolum secundum, Regem Hierosolymorum & Siciliae A. 1307. d. 6. Novembris & Magnificos viros Opizinum Spinulam de Lutulo & Barnabo de Auria, Capitaneos Genuenses, initæ. Contractus Conventionium inter D. Angelicum Cardinalem & Episcopum Albanensem terrarum & provinciarum S. R. E. in Italia citra Regnum Siciliae consentientium Vicarium generalem & Deputatos Civitatis Aretii tempore Gregorii Papæ XI. & Dominorum Cardinalium Albanensis & Bituricensis terrarum Ecclesiæ in Italia generalium Vicariorum A. 1371. Relationes factæ D. Geraldo de Valle Diano, Neapolitano, S. D. Papæ Capellano, in Regno Siciliae citra Pharum Apostolico Nuntio & Recollectori censuum de omnibus beneficiis eorumque

B

fru-

fructibus & emolumentis dicti Regni Siciliae. De jurisdictione Ecclesiae super Regnum Siciliae Tractatus, in quo ostenditur quadruplici titulo illud ad Ecclesiam Romanam pertinere. Attestationes testium de Finibus agri Beneventani à Gratia, Procuratore Regis Siciliae, productorum coram Episcopo Anagnino & Guilermo de Speetinis Decano Antiocheno, quibus Gregorius X. mandatum ad hoc sufficiens dederat Anno salutis 1372. Leonis III. Epistolae cum notis publici juris fecit Hermannus Conringius Helmstadii. 1640. Alteram editionem curavit A. 1655. Nicolai I. Pontificis Epistolae Romae Anno 1542. editas vidi Hafniae in Bibliotheca Muhleniana. Innocentii III. Epistolarum libri IV. (ut alias editiones omittam) prodierunt A. 1635. f. Tolosae. cum Notis Francisci Bosqueti, Narbonensis Jcti, Regis in sanctiori Consistorio Consilarii. Nonnullas etiam lucubrationibus suis illustrasse Paulum Dumey Vasconem, Senatus Divionensis Consiliarium, auctor est Ludovicus Jacobus à S. Carolo in Bibliotheca Pontificia. Innocentii III. Epistolarum Libros XI. cum notis publicavit Stephanus Balufius T. II. Paris 1682. f. Accessere gesta ejusdem Innocentii. vid. Ephemerid. Erudit. Gall. Silvestri II. Pontificis Epistolae è Bibliotheca sua luci publicae exposuit Papyrius Massonus Jctus. Paris. 1671. 4. Pauli Vti Epistolarum libri V. Mantuae 1587. 4. Italicè lucem viderunt, postmodum in Latinam Linguam conversi & editi Colon. Innocentii Vti Epistolarum volumina XV. vel plura MSta in Bibliotheca Vaticana, Innocentii VIII. & Innocentii IX. Epistolae MSS. in Bibliotheca Caesarea, Urbani IV. volumen Epistolarum in Bibliotheca Vaticana, Urbani Vti Epistolarum Volumen in Vaticano & Patavii in Museo Benedicti Sylvatici, Primi Medicinae Professoris, Urbani VII. Epistolae ad diversos Romae in Bibliotheca Barberina cum ejus Diariis adservari scribit antè memoratus Ludovicus Jacobus. Utinam Urbani Vti Epistolarum volumen hactenus ineditum, in quibus forsitan nonnulla ad Regnum Arelatense pertinentia reperire licet, publicis exscriptum typis extaret! Notum enim est, sub Pontifice hoc & Carolo IV. Imp. Regnum Arelatense ad Gallos translatum fuisse, vulgò credit. Commentitiam à illam fabulam Conradus Samuel Schurtzschischius peculiari dissertatione: *Quod Carolus IV. Aug. non dissipaverit Imperii patrimonium, quatenus pertinet ad Regnum Arelatense*, egregiè confutavit, cujus Viri Eruditissimi sententiam pluribus argumentis, partim ex Auctore Pontificii Arelatenfis rarissimo, & auctoritate publica, teste Gassendo, in Galliis suppresso, eidemque, ut apparet, non lecto, partim aliunde petitis, propediem, Deo volente, confirmare mihi animus est. Porro Præensiones nihil sunt aliud, quam jura, quæ Reges, Principes aut Respublicæ in Regna, ditiones & urbes à vicinis vel aliis possessas habent: Cumque Historia non solum pugnas ac bella sed etiam consilia bellorumque causas justificas, in quibus Præensiones primum occupare solent locum, exponat; magna meritò opera danda est Juris publici amatoribus, ut Historiam, tam sacram, quam profanam, diurna nocturne

nocturnaue manu verset. Inprimis diligenter evolendi sunt Germanicarum ac Francicarum rerum Scriptores, qui sæpè non una suggerunt Diplomata. In iis familiariter ducunt Simon Schardius, Johannes Pistorius, Justus Reuberus, Christianus Ursifius, Marquardus Freherus, Melchior Goldastus, Erpoldus Lindenbrogius, Henrici Meibomii, Andreas du Chesne, alias Quercetanus & Hadrianus Valelius. Præterea in consilium advocandos arbitror Henricum Canisium, Lucam Dacherium & Johannem Mabillonium, quorum scripta vel sub titulo antiquarum Lectionum, vel Spicilegii veterum Scriptorum aut Analectorum nomine prodierunt. Petrus Lambecius, Hamburgensis, Cæsareæ Mts Consiliarius & Bibliothecarius in rerum Germanicarum Syntagmatibus, quæ molitus est, multa diplomata se publicaturum recepit. Sed interventu mortis, quæ omnia solvit, tam præclarum opus interpellatum est. Successor ejus Daniel à Nessel eandem curam postea suscepit, uti patet ex Sciagraphia ejus Magni Corporis Historici in varia syntagmata divisi. Inter alia pollicetur Concordata inter Nicolaum Vtum & Fridericum Vtum Imperatorem; Udalrici Babenbergensis Codicem Epistolarum continentem variorum Pontificum, Imperatorum, Cardinalium & Principum epistolas; Bremensia, Magdeburgensia, Weissenburgensia Diplomata & Privilegia; Acta publica & Concordata inter Imperatorem Fridericum Vtum & Matthiam Coryinum, Regem Hungariæ; Acta Publica Electionis Imperatoris Maximiliani II. in Regem Poloniæ A. 1576. ab Hugone Blotio collecta. Sed Corpus istud Historicum nondum in publicam lucem prolatum vidi, cui fortè Nesselius immortalis est. *Johannes Philippus* à Voorburg incredibili industria curaque elucubravit insigne Historiam Romano Germanicam, cujus XII. Volumina edita sunt Francofurti à Condito Mundo, si bene memini, ad A. usque 877. Non abs re fuerit subtexere judicium, quod de tanti viri conatu dedit in Introductione ad Historiam inferioris Saxonix pag. 94. *Henricus Meibomius Junior*: *Utinam verò, ait, tandem prodirent, quæ illustris & magna dignitatis Vir, Johannes Philippus à Voorburg, Præpositus Monasterii grandis Vallis, Consiliarius Moguntinus & Herbipolensis cum ad omnis Historie Germanicæ, tum Saxonicæ imprimis, illustrationem dudum promisit. Uti enim Vir ille in tantâ dignitate tot inter Reip. curas & ejus causa obitas legationes incredibilem Historiam Germanicam apparatus suæ exemplo congeffit, tot documenta situ & squalore obstita ex Monasteriorum Principumq; Archivis eruit; sic exactissimum ipsius judicium & imprimis Philal. Jesa, quæ in duodecim integris Tomis preliminaribus nulla non pagina apparent omnes rei peritos incitant, ut ab hereditibus tantum Opus, ad Germania & Saxoniam æternum decus, exposcant. De quo maximo viro antequam sermonem claudam, non possum non publici boni causa quadam notabilia verba ex inedita vita ejus, cujus brevem consignationem ipse senex fecit, hic apponere: Quas molestias, sudores, labores in iis Operibus scilicet Historicis concinnandis sustinuerim, dici vix potest, & tamen in his etiam, scriben-*

de Historia difficultate, cura, sollicitudine, vigilantia, incommodo, sumptu & opere quotidiano, tam duro, difficili & arduo nunquam fractus fui. Quin ad hanc usque horam, eadem qua ab initio, voluptate tencor, nec à molestiis, curis, sumptu obijci mihi moram patior. Unum miror, quod, quando interdum, in uno aut altero loco, ex documentis situ & pulvere oblitus, & forsàn nunquam lucem aspecturis, sed inter tineas & blattas tandem perituris, notitias quasdam peto, id à nostris Principibus, qui tamen aliàs vana gloria, sed non diu duratura, tan-
toperè student, & imprimis etiam Ecclesiasticis, id planè non aestimetur, veluti Archivia ipsorum perpetua futura, & tot Imperiorum, ex quibus nullum amplius Archivium extat, & probis sola Historia defectum supplere debet, sortem nequaquam subitura essent: quod ego sapè valdè videre debeo. Inter Scriptores Annalium Ecclesiasticorum, eminent Cardinalis Baronius, eiusque Continuatores Henricus Spondanus, Abrahamus Bzovius & Odoricus Rainaldus. Baronius etsi falsa nonnulla diplomata Annalibus suis inseruit; multa tamen habet haud contemnenda, juribus Imperii tuendis plurimum profutura. Sanè Hermanno Conringio non exigua laus debetur, ut pote qui aliquot Diplomata Baronii, in suo planè aureo de Finibus Imperii Opere sub examen revocare voluit. Nec possum, quin apponam Christophori Forstneri de Baronio iudicium, quod visitur in Epistola nondum, quod sciam, edita, A. 1656. ad Johannem Henricum Bœclerum, Virum omni elogio majorem, exarata. Historia Caesarum, ait, operis doniq; tui lectione profectò vehementer oblector, sum ab ipsa origine virisque fontibus te narrationem deducere vidi am, h. e. ab illis qui suorum temporum res gestas aut paulò superiorum literis mandarunt. Nihil enim in Historia exploratum, certumque atque indubitatum habere debet, nisi quod illorum temporum auctores nobis tradiderunt, aut quod Principum ac Re-
rumpublicarum Chartophylacia testes habet. Summam propterea profectò laudem meretur eximius Annalium Ecclesiasticorum Conditor Cardinalis Baronius, nisi pro veris & omni exceptione majoribus falsos sapè numero testes & supposititias schedas, nulla fide dignas, nobis obruderet: Præterea coactis contortisque interpretationibus etiam fidorum dicta corrumperet. Quod ab Isaaco Casaubono, Richardo Montacutio, M. Antonio de Dominis & novissimè à Davide Blondello egregiè demonstratum est. Quin Patinus, magni in Gallia nominis Polyhistor, scribit in epistolis Gallicè editis p. 275. Naudæum, virum cetero qui simplicis veritatis amicum cultorem sibi dixisse, quod Lucas Holstenius firmissime aliquando asseveraverit, se vel 8000. mendacia Baronii detegere, eaque probare posse ex Manuscriptis Codicibus Bibliothecæ Vaticanæ. Multa etiam in Continuatoribus Baronii desiderantur. Qui quanquam ad illum ne comparandi quidem sunt, legi tamen ac cum ipso conferri debent, quo major lux veritati affulgeat. Nec inutilis erit variorum Chronicorum, Conciliorum tam Universalium, quàm particularium, Vitarum Imperatorum, Regum, Principum, Pontificum, Archiepiscoporum, Episcoporum, Abba-

Abbatum, Sanctorum, variorumque Ordinum & Monasteriorum Scripto-
 rum lectio. De quibus consulendi sunt Gerhardus Johannes Vossius de Hi-
 storiciis, & C. Sagittarius in elegantissima introductione ad Historiam Eccle-
 siasticam & singulas ejus partes. Hoc unum miror, Clarissimum Sagitta-
 rium, ubi agit de Vitis Archiepiscoporum, Pontificii Arelatenfis Auctoris,
 oppidò rari, nullam injecisse mentionem; cum tamen Petrus Gassendus Lib.
 4. de vita Claudii Fabricii Peirescii, Senatoris Aquiseptiensis hæc tradat:
*Ut mentem diverteret, tandem legit per id tempus Peirescius, quod tum è pre-
 lo primum prodibat, Arelatense Pontificium, auctore Petro Saxio, ejus Ecclesie
 Canonico. Plurimum verò fuit indignatus, quod ille studio nescio quo affectasset
 elevare Principum nostrorum (Comitum scilicet Provinciae & Regum Galliae)
 jura & non modò non reposuisset, quæ opponi poterant, sed interdum etiam tentaf-
 set præter eas illa enervare. Quamobrem non interquievit, donec placito Curie
 vulgario libri prohibita fuit.* Quæsi aliquando ex Morhofio, Historia Litteraria
 scientissimo, aliisque, an unquam legissent P. Saxii Pontificium Arelaten-
 se, sed librum illum se vidisse negarunt omnes. Quare mihi gratulor,
 vehementerque lætor, quod Auctor ille ad manus meas pervenit, qui cum
 jam carceres morderet, publico Decreto in Gallia prohibitus Manuscripti rari-
 issimi ad instar meritò haberi debet. Non defuerunt, qui Pacificationum
 Tabulas, fœdera aliæque pacta, ex quorum interpretatione sæpenumero Præ-
 tensiones enasci solent, in unum colligerent. Theatrum pacis h. e. Tractatum
 atque Instrumentorum præcipuorum ab A. 1647. ad A. 1660. usque in Eu-
 ropa initorum & conclusorum Collectio prodit Norimbergæ Anno 1663.
 Quod Opus postea continuatum est. Sed desiderantur Acta Pacificationum
 ab initio hujus seculi usque ad A. 1647. Quæ si quis congereret, eum haud
 inutilem laborem sumpturum puto. Scriptores pacis Westphalicæ, Neoma-
 genfis & Risvicensis notissimi sunt omnibus. Non tamen prætereundum
 censeo Adamum Cortrejum, vulgo non ita cognitum, qui interpretationem
 sanctionis Pacificæ Osnabrugensis & Monasteriensis ex principiis Actorum
 publicorum singulorum articulorum causas, eorum rationes decidendi exhibentem
 promisit in f. Sed mors ejus opus istud titulo satis speciosum nobis
 forsitan invidit. Wicquefortius in Memoriis seu commentariis suis de Lega-
 tis meminit, sibi fuisse consilium omnia Acta pacis edere à pace Vervinien-
 si ad sua usque tempora. Verùm laudabile hoc propositum interrupit cap-
 tivitas ejus. Quo tempore Manuscripta sua à summo Hollandiæ tribunali
 direpta, ac dispersa fuisse dolet ipse. Interim Sciagraphiam quandam medi-
 tati operis, nisi me decipit memoria, exhibet in libro antè citato. Daniel
 à Nessel in animo quoque habuit emittere *Corpus Historico-Politicum publica-
 rum Pacificationum, confederationum, Ligarum, Conventionum, Transactio-
 num, Pactorum, Tabularum Fœderis, Instrumentorum Pacis, Neutralitatis, Com-
 mercii, Associationis, Provisionis, Guarantia, Recessuum intermisticorum ab*

A. C. 1400. ad sua usque tempora per totum terrarum Orbem sanctorum & conclusurum. In quo opere digerendo observavit Doctissimus Auctor seriem temporum, ut ex Prodromo ejus Historiæ Pacificatoriæ, Vindobonæ An. 1690. f. edit. apparet, spemque nobis fecit, fore, ut non solum Origines & causæ bellorum Austriaco-Hispanico-Gallicorum, sed etiam subsecutarum Pacificationum Diplomata, tabulis Genealogicis & Synopticis illustrium prætenzionum diagrammatibus convenientibus locis insertis, noscerentur. Sed enim nondum mihi tam felici esse contigit, ut egregium illud opus orbi erudito magna cum spe desideratum viderem. Quare Godofrido Guilielmo Leibnitio, Electoris Brunsvicensis Consiliario atque Bibliothecario, Viro, ob tot egregia ingenii reperta, editaque æterna industriæ monumenta, Orbi Literato notissimo, dignæ laudes persolvendæ sunt, quod Codicem suum juris Gentium publicæ luci condonare, & forulis Archivorum ac Guelferbitanæ præsertim, aliarumque Bibliothecarum excussis, Diplomata maxime illustria tinea ac blattis eripere voluerit. Titulus operis ita habet: *Codex juris Gentium Diplomaticus, in quo tabule authenticæ Actorum publicorum, pleraque inedita vel selecta continentur, quem ex Manuscriptis præsertim Bibliothecæ Augustæ Guelferbitanæ Codicibus & monumentis Regionum aliorumque Archivorum, ac propriis denique collectionibus edidit Godofridus Guilielmus Leibnitius. Hannovera impensis Samuelis Ammonii. A. 1693. f.* Hoc volumine conclusit vir omni doctrinarum genere ornatissimus non solum Pacificationes, quæ vulgò Tractatum nomine veniunt, sed etiam Fœdera, Instrumenta dotalia, Testamenta Principum, Donationes, Cessiones, Renunciationes, Investituras, Homagia &c. ab initio seculi XI. usque ad A. 1500. Quod opus multum lucis adferre poterit Doctrinæ Prætenzionum: Inter alia suppeditat diplomata quædam ad Regnum Arelatense spectantia, quorum illusterrimum est, quo An. 1343. Mense Aprili Humbertus secundus, Delphinus Viennensis, Delphinatum in Philippum Regis Galliæ secundo-genitum, & post ejus decessum in filios Johannis primo geniti arbitrio patris vel fratris primogeniti vel successorum eligendos transtulit, hac lege, ne unquam Delphinatus Coronæ uniretur, nisi Imperium cum Regno Galliæ coalesceret. Errat igitur Imhofus in Geneal. Gal. ubi tum temporis Delphinatum, Regno Galliæ coaluisse scribit. Ego verò possideo aliud pactum A. 1349. penultima die Martii inter Philippum Regem Galliæ & Johannem ejus primogenitum ab una; & Humbertum II. Delphinum Viennensem ab altera parte initum, quo Delphinatus Carolo Vto, Johannis primogenito, cessit. Quod diploma latina lingua conscriptum si Clarissimus Leibnitius habuisset, haud dubiè Codici suo inseruisset. Præterea alia documenta in manibus habeo ad Delphinatum pertinentia, de quibus commodiorem differendi occasionem capiam, quando de Jure Imperii in Delphinatum agendum erit. Johannes Tilius, vulgò Tillet, Tom. II. Collectionis suæ Regum Galliæ lingua vernaculâ conscriptæ

bella

bella & pacificationes, inducias & fœdera inter Reges Galliaë atque Angliæ inita exhibet. Ministerio Cardinalis Mazarini subnexa quoque est farrago Pactorum, Transactionum & Confœderationum inter Galliam & Principes exteros istarum. Verùm A. 1693, majoris molis Opus VI. Vol. in 4. editum est Lutetiæ Parisiorum, Regis Galliaë privilegio munitum, cui Collector titulum huncce fecit: Recueil des Traités de Paix, de Neutralité, de Confœderation, d' Alliance, & de Commerce faits par les Rois de France avec tous les Princes & Potentats de l'Europe & autres depuis près de trois siècles. Volumen primum continet Tractatum pacis Atrebatensis A. 1435. & subsequentes, Carolo VIII. & Ludovico XII. Regibus initos. Volumen secundum complectitur Instrumenta seculi XVI. Ludovico XII. Francisco I. Henrico II. Francisco II. Carolo IX. Henrico III. & Henrico IV. Regibus. Volumen tertium comprehendit pacta seculi XVII. inter Henricum IV. Ludovicum XIII. & Ludovicum XIV. Reges, ac Imperatorem Romanorum, Principes & Status Germaniæ, Civitates Anseaticas, Ducem Lotharingiæ, Principes Sedanenses atque Bullionenses sancita. Volumen quartum exhibet Tractatus ab A. 1444. cum Helvetis, Grisonibus seu Rhætis, Ducibus Italiaë, Regibus Hispaniæ & Portugalliaë ad nostra usque tempora initos. Tomus quintus continet Conventiones hujus seculi cum Regibus, Angliæ, Daniæ, Sæciciæ & Poloniaë, Belgio-Fœderato, Magno Principe Moscoviæ &c. factas. Tomus sextus complectitur Tractatus Fœdiales & Fœdera inter Principes & Status Imperii adversus Regem Galliaë ista cum aliis Actis & Memoriis s. Commentariis. Annexæ denique est Collectio Decretorum Camerae Metensis &c. Diplomata inedita Collector describenda curavit ex Thesauro Chartarum Bibliotheca Regiæ, Camera Rationum Parisiensi & Insulari, (ubi servantur Acta publica Domus Burgundicæ) Camera Rationum Nannetensi & ex multorum Ministerorum ac Secretariorum Status variorumque Legatorum Musæis, qui publicum juvandi studio commoti laudabili Collectoris conamini favere auxiliatricesque manus commodare haud dubitarunt. Gothofredi quoque, Theodoros & Jacobus, viri maximæ in Republica Literaria celebritatis, cum eo communicarunt omnes Ludovici XII. & Francisci I. Tractatus, uti vulgo appellantur, cum aliis multis Actis, apprimè curiosis, quorum exempla ex Autographis Archivi Insularis descripta possederint. Notæ verò, quas Amelotus de la Houssaie Volumini primo inseruit, parum fido niti videntur tibi-cine. Cum enim pag. 63. commemorat, Principem Barbonium jus suum in Provinciam ad Imperatorem transfuisse, quod vi juris testamento ab Anna Avia relicti sibi arrogaverit, libere ac temere satis pronunciat, ejusmodi jus planè nullum fuisse, propterea quod testamentum Caroli, Ducis Andegavensis, in gratiam Ludovici XI. Regis Galliaë conditum ultima Annæ voluntate infirmari haud potuerit. Cui argumento nihil firmamenti ac roboris inesse reperio. Nam, teste Cominaeo Lib. I. de Bello Neapol. p. 2. edit. Argent.

Re-

Renatus, Jolandæ Ducis Lotharingæ filius, jam seculo XV. per legatum Carolo VIII. Galliæ Regi significandum duxit, se Renati Sicilia Regis, Andium Ducis & Provinciæ Comitis è filia nepotem esse, seque debere præferri Ludovico XI. Regi, qui tantum esset nepos è sorore, atque adeo ad se potius jure hæreditario pertinere Provinciam contendit. Rex quidem respondebat, majorum testamentis cautum esse, ne ad filias devolveretur Provinciæ Imperium & ideo ipsum, qui matri succederet, nullum jus habere posse. Sed hypothesis illa indubitatis documentis & rationibus nondum est demonstrata; imò contrarium evinci potest ex Historia, aliisque argumentis haud spernendis. Quemadmodum enim, præeunte Hugone Grotio lib. II. de Jure Belli ac Pacis C. VII. §. XXI. in iis Regnis, quæ primitus data sunt in feudum ab eo, qui planè dominus erat, sequenda erit lex successionis feudalis, quæ in gente quaque recepta fuit, quo tempore data est prima investitura: Ita quoque in Provincia ea succedendi ratio locum habere debuit, quam antiquis ab hinc temporibus in Regno Arelatenfi, Cujus pars Provincia est, constitutam fuisse invenimus. Jam verò Historia nos docet, in Regnis Arelatenfi & Burgundico omnia ferè feuda fuisse fœminina. Sic Burgundiæ Comitatum ad Suevos, Meranicos, Burgundos, Matisconenses & Cabilonenses, Francos, Burgundos Ducales priores, Flandros, Burgundos Ducales posteriores, Austriacos, Delphinatum ad Burgundos & Turrios, quin & Provinciæ Comitatum ad Barcinonenses, Andegavos secundos & terrios per fœminas transiisse, ingenuè agnoscit ipse D. Blondellus in Præfat. Apologet. adversus Chiffetii Lotharingiam masculinam A. 1648. editam. Hinc Stephania Gilberti II. Comitis Provinciæ A. 1140. denati filia unica jure suo hæreditario in nixa Comitatum Provinciæ sibi asseruit adversus Berengarium patrum, cujus maritum, nomine Raymundum, Burgi novi Arelatenfis & Balthiarum Urbium Dominum, non solum pro filio Provinciam paterno jure administrandam suscepisse, verum etiam eandem jure fiduciario à Conrado II. Imperatore impetrasse, testatur Petrus Saxius in Pontificio Arelatenfi sub Guilelmo primo Archiepiscopo. Et licet Stephania post obitum mariti suo in Provinciam juri renunciaffet, tamen filius ejus Hugo pactis istis vi atque potentia adversarii Berengarii extortis stare postea noluit. Et ille sine dubio Provinciam sui juris fecisset, nisi Fridericus I. Imperator affinitatem cum Raimundo Berengario contraxisset, Richildi Augusta Castellæ Regina Imperatoris Consanguinea Raimundo Berengario, Raimundo filio, in matrimonium data: eoque Provinciam utrique honorario fidelitatis jure Fridericus Barbarossa attribuit. Vid. Pontificium Arelatense sub Raimundo II. à Bolena Archiepiscopo. Frustra urget Amelotus de la Housfaje, Provinciam jure scripto uti, & inde ad Ludovicum XI. A. 1481. à Carolo Andegavensi, Comite Provinciæ, hæredem testamento institutum Comitatum provinciæ jure merito pertinere colligit. In Imperio enim Romano-Germanico etfi magnam hæ-

bet
ta
fuo
Ma
gibi
cia
plan
Ger
de
rior
me
ris
fum
I
R
chie
bon
gun
rum
Ecc
sub
illor
qua
dar
infe
vial
imit
pe,
rela
mon
vium
vo,
nisco
fia
nem

bet auctoritatem jus scriptum seu jus Civile Romanorum : tamen testamen-
ta Ducum ac Principum Imperii, confirmatione Imperatoris veluti robore
suo destituta, per se invalida haberi, experientia quotidiana, rerum omnium
Magistra, satis docet. Cum igitur Provincia pars sit Regni Arelatenfis, Le-
gibus Imperii obnoxii, sequitur, testamentum Caroli Andegavenfis Provin-
ciae Comitum nunquam ab Imperatoribus Germanicis confirmatum ad nihilum
planè recidere. Quod autem Regnum Arelatenfe ad Imperium Romano
Germanicum re vera pertineat, demonstravit Conringius in præclaro opere
de finibus Imperii, & ego quoque argumentis & diplomatibus omni luce cla-
rioribus illud S. R. J. plenius, si vita suppetet, vindicabo. Sed enim, ne quis
me iactantiae infimulet, placet Speciminis solùm gratia Conradi II. Imperato-
ris Diploma ex Pontificio Arelatenfi, libro ceteroqui repertu rarissimo, de-
sumptum hic inferere, quod ita habet:

IN nomine Sanctæ & individua Trinitatis Ego Colvradus DEI Gratia
Romanorum Rex secundus reverendo Raimundo Urbis Arelatenfis Ar-
chiepiscopo, ejusdem Civitatis clero & populo gratiam suam & omnem
bonam voluntatem.

Antiqua Regni consuetudo celebris & Imperatorum instituta Re-
gum Romanorum discretionem nostram sollicitant; quatenus Ecclesia-
rum utilitatibus nostro Imperio subjectarum & specialiter Arelatenfis
Ecclesia, cui quadam prerogativa privilegiorum tenemur, studeamus
subvenire, & ut propria sedi nostræ providere, clericos defendere, bona
illorum ad laudem & gloriam nominis Christi illibata servare, & ne ali-
qua imperiorum tyrannide (tyrannide) affligantur, maxime operari
dare, si qua etiam eisdem damna injustè & absque ratione ab aliquibus
inferantur, piè & misericorditer reformando, eadem resarcire. Impe-
rialia itaque decreta sequentes & Antecessorum nostrorum clementiam
imitantes tibi, venerande Raimunde, Arelatenfis Civitatis Archiepisco-
pe, & per te Ecclesie tue & successoribus tuis nostra Regalia in Urbe A-
relatenfi & totius tui Archiepiscopatus diœcesi concedimus, s. Jusstitias,
monetam, judeos, fornarias, cordam, quintale, sestarium, reditus na-
vium, montationes, stagna salinarum, lacus, paludes, pascua de Cra-
vo, ut habeas perpetuò tu & Arelatenfis Ecclesia auctoritate nostræ mu-
nificentiæ in pace possideas, & per te tui successores, quicumque in Eccle-
sia Arelatenfi Catholica extiterint. Concedimus etiam Tibi jurisdictionem
NB. post nos in Civitate Arelatenfi; Insuper confirmamus tibi Do-
minium

minium de Trencatallis, Castrum de Salone, Castrum de Alvernico, Castrum de Avalone, Castrum s. Amantii, Castrum Vercum, Castrum de Mornacio, Castrum Montis Draconis, Castrum de Nioms, Castrum de Vinzobrio, Abbatiam s. Gervasii cum omnibus suis pertinentiis, piscaria de Ponte, & quicquid Arelatensis Ecclesia in Civitate, vel extra per seculares seu Ecclesiasticas personas habet, & possidet; vel juste habere debet, vel inaneam acquirere poterit, tibi jam dicto Raimundo & Ecclesia Arelatensis & successoribus tuis concedimus. Verum ut ista donatio seu hujus privilegii confirmatio firma & stabilis posteris tuis aeternaliter permaneat, presentem paginam bulla nostra antea muniri jussimus, si qua verò improborum temeritas confirmationem istam inquietare voluerit, banno Regali subjaceat & pro pena quadraginta libras auri setaturum cognoscat; cujus dimidium fisco nostro & dimidium Arelatensi Archiepiscopo fore cognoscimus. Hujus autem donationis, seu privilegii confirmationis testes esse volumus Henricum Moguntinum Archiepiscopum, Episcopos Buccani Germaciensem, Olibrium Basileensem, Surcardum Argentinum, Titerium Archi-Diaconum, Albertum Notarium, & alios multos.

Factum est hoc privilegium Anno ab incarnatione Domini MCLXIV. Anno quinto VII. Regni ejus.

Ex quo manifestum evadit, quantam auctoritatem & jurisdictionem jam seculo XII. Rex Romanorum in Regni Arelatensis Primatem exercuerit, ejus caput est Arelas, Provinciae Metropolis, ubi antiquitus Imperatores Romano-Germanici coronari ab Archiepiscopo fuerunt. Egregium istud Diploma primus eruit ex Autographo Episcopali rubeo f. 7. & Archi Arelatensis Scrinio Codicillorum aureo sigillo munitorum Petrus Saxius, cujus documenti vestigium neque apud Conringium, neque apud alios Juris Publici Doctores, qui in scriptis suis de Jure Imperii in Regnum Arelatense haftenus disputarunt, reperire licet. Ex eodem diplomate etiam simul discer, Antistitem Arelatensem ab Ipso Imperatore Archiepiscopi titulo ornatum, honoratumque fuisse. Id quod contra Josephum Scaligerum est, qui Epistola CCCXLV. Antistitem Arelatensem non Archiepiscopatum, sed Episcopatum olim praefuisse nimis fervide contendit. Arelatum enim nunquam Metropolim exstitisse, sed Archiepiscopi Viennensis Legibus obnoxiam fuisse existimat. Ante annos XXIII. cum Aquis Sextiis fuisset, ostendisse sibi, ait, praesidem Ampliff. Curiae Secundum notitiam Episcopatum per Provincias Galliarum, ante 300. annos scriptam, in qua Arelatensis Praesul non Archiepiscopus,

scopus, sed Episcopus sub Metropolita Viennensi censeretur. Arelatensis Archiepiscopatus an unquam institutus fuerit, an per tacitum consensum in eo jure, quod sibi vindicavit, ad hanc diem manserit, se nescire scribit, quanquam pro certo habet, rem non esse adeo vetustam. Qui Decreta Gratiani objecerint, eos hac exceptione repelli posse autumat. *Si Metropolita est, inquit, verum est. Contra falsum, si Arelate ante quadringentos annos, & infra illud tempus, adhuc sub Provincia Narbonensi erat, omnino novum esse Archiepiscopatum.* Præterea miratur, doctos viros hoc non advertisse. Imò subsequenti Epistola scribit, de Contentionibus inter Arelatensem & Viennensem Episcopos super hac ambitione multa produci posse: ut & de pallio ipsi Arelatensi à Romano Pontifice misso. Quod esse argumentum opinatur, Arelatensem Præsulem non Archiepiscopum, sed Archiepiscopalibus ornamentis fuisse. Denique concludit, omnem hanc ambitionem, quam vocat, ex sanctione Constantii tyranni derivatam esse. Verum enim verò si res suo merito pendatur, Josephum Scaligerum graviter errasse deprehendimus, quando Antifistitem Arelatensem Archiepiscopo Viennensi subijcere haud veretur, auctoritate veterum monumentorum planè destitutus. Provocat quidem ad Notitiam Episcopatum ante 300. annos scriptam. Ast ex Diplomate Conradi Imperatoris suprà citato, quod toto seculo, & quod excurrit, vetustius est Notitià illà Episcopatum Gallix, contrarium apertè evincitur. Quin Petrus Saxius in Pontificio suo Arelatensi probat, Tabulas electionis Bosonum, Regum Arelatensium, qui jam seculo IX. vixerunt, Rostagnum Præsulem, tanquam Archiepiscopum Arelatensem ac Burgundiæ Primatem subscripsisse. Quo ipso simul argumentum Scaligeri, quod Decreto Gratiani opponit, sua corrumpat imbecillitate, omnino necesse est. Quod verò attinet controversiam, quæ Archiepiscopo Arelatensi de Primatu cum Archipræsule Viennensi quondam intercessit, illam Petrus Saxius in Pontificio Arelatensi sub Hilario adversus Scaligerum ex professo ventilat, cujus argumenta omnia hoc loco repetere nimis longum foret. Et quandoquidem Scaliger etiam mentionem fecit pallii ad Præsulem Arelatensem transmissi, notandum, Papam olim infcio Imperatore, id mittere non potuisse. Ita Vigilius Papa seculo VIto non ausus est absque Imperatoris permisso Archiepiscopum Arelatensem pallio donare. Nam Vigilius ipse in literis ad Auxanium datis, & per Johannem Presbyterum & Terentium Diaconum acceptis hunc in modum respondit. *Se Ordinationem quidem probare, usum verò pallii se inconsulto Imperatore mittere non posse.* De his verò, inquit, *que charitas nostra de usu pallii, quem de aliis sibi à nobis petiit sibi debere concedi, libenti hoc animo etiam in presenti facere sine dilatione potuimus, nisi cum Christianissimi Domini filii nostri Imperatoris hoc (sicut ratio postulat) voluissimus perficere notitia, DEO auctore; ut & vobis gratior præstitorum causa reddatur, dum que postularis cum Christianissimi Principis Consensu conferuntur, & nos honorem fidei ejus servasse*

eum competenti reverentia judicemur. Vid. Petrus Saxius, qui diploma istud integrum ex Cod. MS. Auct. Apost. f. 56. Pontificio suo Arelatenſi inferuit. Imminuta atque debilitata paulatim in Occidente Imperatorum auctoritate, jus pallii concedendi ad se traxiſſe Pontifices, dominandi avidos, vero ſimile eſt. Ceterum pallium Archiepiſcopale non accepit Antifteſ Arelatenſis in ſignum Ornamenti Archiepiſcopalis, uti opinio fert Scaligeri, ſed poteſtatis Eccleſiaſticae, quam in ſuffraganeos ſuos exercebat, quorum numerum exhibet Noticia Episcopatum, ſive Codex provincialis Romanus, ab Auberto Miræo ex vetuſto Codice ante annos fere quingentos ſcripto publicatus & notis illuſtratus ac A. 1614. Chronico Chronicorum Politico inferus à Jano Grutero, qui ſub nomine Johannis Gualtherii latet, ubi Archiepiſcopatus Arelatenſis finibus ſequentes Epifcopi ſuffraganei comprehenduntur: *Mafſilienſis, Avenionenſis, Arauſicenſis, Vaſionenſis, Cabellicenſis, Tricaſtinus, Carpentoratenſis & Tolonenſis.* Fallitur denique Joſephus Scaliger, Vir cetera doctiſſimus, dum Archiepiſcopi Arelatenſis ambitionem, ut vocat ex Conſtitutione Conſtantii Tyranni derivare ſuſtinet, quam ipſe Leſtionibus ſuis Auſonianis p. m. 69 corruptè inferuit. Namque non ſatis fideliter in exſcribendo illo diploma, quod Franciſco Roaldo acceptum fert, verſatus eſſe videtur. Id quod partim ex inſcriptione memorati diplomatis Conſtantini Tyranni nomen præſeferentis, partim ex ejuſdem calce, ubi notam temporis ex induſtria haud dubie omiſit Scaliger, liquidò conſtat. Genuinam autem illam Conſtitutionem, qua A. C. 418. Arelato Urbis Metropolitanæ dignitas auctoritate Imperiali indulta eſt, ex Sirmondi in Sidonium Apollinarem notis A. 1652. à Philippo Labbeo editis deſumptam Ægidius Bucherius Belgio ſuo Romano Eccleſiaſtico & Civili interſuit, quam hic ſubjicere haud gravabor:

HONORIUS ET THEODOSIUS AUGUSTI V. I. AGRICOLÆ

PRÆFECTO GALLIARUM. Saluberrima Magnificentiae tuae ſuggeſtione inter reliquas Reip. utilitates evidenter inſtructi, obſervanda Provincialibus noſtris, i. e. per ſeptem Provincias, manſura in ævum proſperitate decernimus, quod ſperari planè ab ipſis Provincialibus debuiſſet. Nam cum propter privatas ac publicas neceſſitates de ſingulis Civitatibus non ſolum de Provincialibus ſingulis, ad examen Magnificentiae tuae vel honoratos conſuere, vel mitti legatos, aut poſſeſſorum utilitas, aut publicorum ratio exigat functionum, maximè opportunum & conducibile judicamus, ut ſervata poſthac annis ſingulis conſuetudine, conſtituto tempore in Metropolitana i. e. Arelatenſium Urbe incipiant ſeptem provinciae habere concilium. In quo planè tam ſingulis, quam omnibus in commune conſulimus, Primum ut Optimatum Conventu ſub illuſtri præſentia Præſecturae, ſi id tamen ratio publicae diſpoſitionis obtulerit, ſaluberrima de ſingulis rebus poſſint eſſe concilia. Tum quicquid tractatum fuerit, & diſcuſſis ratiociniis conſtitutum, nec latere potiores Provincias poterit, & par m

ne-

neceſſe eſt inter abſentes æquitatis formam juſtitiæque ſervari. Ac placet
præter neceſſitates publicas, etiam humanæ ipſi converſationi non parùm
erèdimus commoditatis accedere, quod in Conſtantina Urbe jubemus annis
ſingulis eſſe Concilium. Tanta enim loci opportunitas, tanta eſt copia
Commerciorum, tanta illic frequentia commèantium, ut quicquid uſquam
nafcitur, illic commodius diſtrahatur. Neque enim ulla Provincia ita pe-
culiari fructus ſui felicitate lætatur, ut non hæc propria Arelatenſis ſoli cre-
datur eſſe fœcunditas. Quicquid enim dives Oriens, quicquid Odoratus,
Arabs, quicquid delicatus Aſſyrius, quod Africa fertilis, quod ſpecioſa Hi-
ſpania, quod fortis Gallia poteſt habere præclarum, ita illic aſſatim exube-
rat, quali ibi naſcantur omnia, quæ ubique conſtat eſſe magnifica. Jam ve-
rò de curſus Rhodani & Tyrrheni recurſus, neceſſe eſt, ut vicinum faciant
ac penè conterminum, vel quod iſte præterfluit, vel ille quod circuit. Cum
ergò huic ſerviat Civitati, quicquid habet terra præcipuum, ad hanc remo-
vehiculo, terra, mari, flumine deferatur, quicquid ſingulis naſcitur: quo-
modo non multum ſibi Galliæ noſtræ præſtitum credant, cum in ea Civi-
tate præcipiamus eſſe conventum, in qua divino quodammodo munere
commoditatum & commerciorum opportunitas tanta præſtatur? Siquidem
hoc rationabili planè probatoque conſilio jam & Vir illuſtris Præſectus Pe-
tronius obſervari debere præceperat. Quod interpolatum vel incuria tem-
porum, vel deſidia tyrannorum, reparari ſolita auctoritate decernimus, A-
gricola parens cariffime atque amantiſſime.

Undè illuſtris magnificentia tua & hanc præceptionem noſtram, &
priorẽ ſedis ſuæ diſpoſitionem ſecuta id per ſeptem Provincias in perpe-
tuum faciet cuſtodiri, ut ab Idibus Auguſti, quibuſcunque mediis diebus
in Idus ſeptembris in Arelatenſi Urbe noverint honorati vel poſſeſſores, Ju-
dices ſingularum Provinciarum, ſingulis Concilium eſſe ſervandum. Ità ut
de Novem populana & ſecunda Aquitania, quæ Provinciæ longius conſtitu-
tæ ſunt, ſi earum iudices certa occupatio tenuerit, ſciant legatos juxta con-
ſuetudinem eſſe mittendos. Qua proviſione plurimum & Provincialibus no-
ſtris gratiæ nos intelligimus utilitatisque præſtare; & Arelatenſi Urbi, cu-
jus fidei ſecundum teſtimonia atque ſuffragia parentis Patriciique noſtri
multa debemus, non parum adicere nos conſtat ornatui: ſciat autem Ma-
gnificentia tua quinis auri libris iudicem eſſe mulctandum, ternis honora-
tos vel curiales, qui ad conſtitutum locum intra definitum tempus venire
diſtulerint. Data. XV. Kal. Majas. Accepta Arelate X. Kal. Junias. D. D.
N. N. Honorio duodecimum & Theodoſio Octavum Aug. COSS.

Haud temere conjeceſſerim, Conſtitutionem hanc Honorio & Theodo-
ſio Imp. quoque adſcripſiſſe Ægidium Lacarrum in Hiſtoria ſua Galliarum
ſub Præſectis Prætorio, quam nondum mihi videre contigit. Nec obſtat,
quod in memorato diplomate Arelas Conſtantina Urbs nominetur. Talem
enim

enim titulum non à Constantino Tyranno, sed à Constantino M. Imperatore accepisse probat ex manu exarato Archivi Ecclesiæ Arelatensis Codice Petrus Saxius in Pontificio suo Arelatensi sub Maurino s. Marino Archiepiscopo p. 10. *Muros nostros, inquit, Urbemq; instauravit Constantinus Magnus, & à suo nomine Constantinam iussit appellari: Lege enim in nostro Codice MS. à piissimo Augusto Constantino readificata est Arelas, qua nescio quibus ruinis defecerat, & ut apicem semper obtineret dignitatis dilectionis signo nomen suum imposuit ei. His suffragatur Honorii & Theodosii A. A. decretum. Ac planè præter necessitates publicas etiam humanæ ipsi conversationi non parum credimus commoditatis accedere, quod in Constantina Urbe iubemus annis singulis esse concilium. Ergò quis non videt, hallucinari Scaligerum, dum nomen Constantine & Constitutionem Honorii & Theodosii ad Constantinum Britannum & Tyrannum revocat. Legebatur etiam in marmore extra portam militarem & in edibus Templariorum Arelate.*

IMP. CÆS. FL. VAL. CONSTANTINO. P. F. AUG.
 RESTITUTORI.

*Arelatem verò suam adamasse Constantinum non ex nomine & restauratione murorum tantum convincitur: imò ex filio, cui Arelatensis nomen dedit: cum enim Arelate natus esset, vulgò Constantinus Arelatensis ab Historicis dictus legitur; Postremò Scaliger sub finem cap. 24. Lib. I. Aufon. Lect. non pauca de Constantini Tyranni exitu miserabili Olympiodorum tradidisse meminit, quæ tamen nihil ad rem facere putat. At verò si Vir Clarissimus ea, quæ Olympiodorus, celeberrimus ceteroquin Historiæ Honorii Senioris & Theodosii & Honorii junioris Scriptor, de Constantino Tyranno commentatus est, probè considerasset, eademque cum fastis Consularibus Idacii contulisset, nunquam, arbitror, Constantinum Tyrannum Constitutionis superius allegatæ auctorem fecisset. Hunc enim iussu Imperatoris jam. A. 411. occisum fuisse extra omnem disputationis aleam positum est. Quomodo ergò Constitutionem supra dictam, quæ ad A. C. 418. jure merito, Bucherio computante, refertur, sancire potuit Constantinus, Tyrannus jam septem ante annis miserando fato functus? Verùm hæc atque talia obiter monenda duxi in gratiam potissimum eorum, qui antiquitatum Ecclesiasticarum amore ac studio tenentur. Et quanquam Josephus Scaliger suo tempore haud vulgari in Orbe Literato florebat Eruditionis laude, tamen cum in scientiis veritati plus dandum sit, quàm auctoritati, errorem ejus modesto licet sensu, notare volui; imò Reip. Literariæ causa debui, cujus maximè interest errorum scopolos detegi, ne in illos faciliè impingat Studiofa juvenus. Nec dubium, quin Josephus Scaliger se hominem fuisse meminerit, nihilque humani à se alienum putarit. *Neque enim* (verba sunt Antonii Pagi in Prolegomenis, quæ Dissertationi suæ de Consulibus Cæsareis præfixit) *ad decipiendum nati sumus, valdeque refert, ut magnorum etiam virorum, quorum labores miramur, qui-**

quibus ve ditescimus, lapsus in manifestam lucem producantur, ne eorum aucto-
 ritate lectores permoti, quod fugere debuerant, incaute amplectantur. Sanè in
 eo quoque Scaliger manifesto reprehenditur à Thoma Reinesio, quod Are-
 latem Lib. 2. c. 30. p. m. 172. Lect. Aufon. dictam fuisse Mamiliariam existi-
 mat. Operæ pretium erit subnectere locum ipsum maximè notabilem, quem
 habet castigatissima Magni Aufonii editio p. 239. cum integris Scaligeri, Ma-
 riangeli, Accursii, Freheri, Scriverii, selectis Vineti, Barthii, Acidalii, Gro-
 novii, Grævii aliorumque notis A. 1671. Amst. publicata, Verba auctoris
 sunt hæc: *Arelatē hodiè Gallia Narbonensis splendidissimum oppidum Rhodano*
impositum Mamiliariam dictam fuisse, primus, quod sciam, Scaliger observavit,
indè sublegerunt Ortelius & Merula & credidere adseveranti, quia lapidis in-
scripti testimonio niteretur. At hodiè cum ipsum lapidem in Grutero mihi con-
tigisset inspicere, Scaliger quod monstro simile est ερωειδη μεγαλιαν αρωχίους.
Syllabam enim M. A. irritalem vocabuli, cuius reliqua oblitterata sunt in saxo,
cum sequenti integra & significante vocula impertinenter connexuit, undè chi-
mæra illa exiit MAMILIARIA. Ecce autem ipsum marmor. — VIR INL —
AUXILIARIS PRÆF — PRÆT. GALLIA — DE ARELATE. MAMI-
LIARIA. PONI. S. — M. P. J. Cujus sensus, suppleantur lacuna, uti sup-
 plendas esse remur, talis est: *XP. Consulatu Theodosii, qui cum A. C. 435. coin-*
 cidit. **VIR ILLUSTRIS AUXILARIS** (prænomen enim, quod detritum est,
 divinare nondum potui) **Præf. Præt. Galliarum DE ARELATE MARITIMAM**
 usque **MILIARIA** poni sua pecunia curavit. C. Grachus lata lege Sempronia de
 viis sternendis, muniendis, reficiendis instituerat, ut lapidibus certa mensura po-
 sitis notarentur millia passuum & signa spatiorum solumellis, quæ singulis millia-
 ribus statuebantur, inciderebantur. Ei rei curator viarum, cuius mentio apud
 Gruterum; tum quatuor viri viarum curandarum sub Imp. & in Municipiis
 adibus creati sunt. Ipsi Imp. Magistratus, & viri illustres viis everfis & cor-
 ruptis resarciendis, dimetiendis & signandis per Provincias incubuerunt. Idem stu-
 dium Præf. Præt. Galliarum fuit, commoditatibus Provincialium miliaria ab
ARELATE usque ad **MARITIMAM**, quæ colonia fuit & Urbis Avaticorum
 Ptolom. lib. 2. stagno seu fossis Maurianis opera Marii bello cum Cimbris & Ten-
 ronibus à Rhodano ductis & Marii Marsalitano seu Ligustico adjacentis, distingue-
 re & signare: Cujus operis memoriam iste Lapis Arelatensis conservavit. In ver-
 su ultimo nota numeri, quot videlicet passuum millibus iter *Arelate Maritimam*
confiterit, excidit. Hæc Thomas Reinesius. Ceterum ut eò, undè digres-
 sus sum, revertar, Provinciam Romanorum esse quoque feudum fœmini-
 num & hæreditarium ulteriùs demonstrari potest adversus Amelotum de la
 Houffaye, & quidem propria Regis Gallia confessione. Etenim si fœminæ
 in Provincia successionis hæreditariæ non sint capaces, curnam Rex Gallia
 ipse Margaritæ Regina Angliæ Renati Regis Neapolitani, Ducis Andegaven-
 sis, Lotharingiæ & Barri, Comitisque Provinciae filia secundo-genitæ jura,
 quæ

eratore
 Petrus
 p. 10.
 suo no-
 mo Au-
 , & ut
 . His
 sitates
 tis ac-
 gò quis
 tionem
 Lege-
 um A-

staura-
 dedit:
 s dictus
 pauca
 minit,
 a, quæ
 Theo-
 tus est,
 ulisset,
 allega-
 m fuif-
 nstitu-
 putan-
 e annis
 in gra-
 studio
 in Or-
 ti plus
 are vo-
 m sco-
 bium,
 ni à se
 is, quæ
 uati su-
 ramur,
 qui-

que obtendebat in Provinciam ad se transferenda curavit? Quidam enim scriptor Gallicus in Propilæis pastorum Regis Gallia promittit duo diplomata huc facientia se editurum, hisce titulis: *Don fait au Roy Louis XI. par Marguerite Reine d'Angleterre des Droits qui luy appartiennent aux Duchés d'Anjou, de Lorraine & de Bar, & au Comte de Provence à Bourges le 27. Mars 1475. Seconde Cession & transport au Roy Louis XI. par Marguerite Reine d'Angleterre de tous ces Droits successifs aux Duchez d'Anjou, Lorraine & Bar, & Comte de Provence. Fait à Angers. le 19. Octobre 1480.* Quare si Margarita, Henrici Angliæ Regis conjux, jus hæreditarium, vel ipso Rege Gallia faciente, habuit in Provinciam, quanto magis idem jus Jolanthæ dicti Renati Primogenitæ, Friderici Ducis Lotharingæ uxori, competiisse statuendum est? Perspicue igitur videmus, Gallos propriis retribus, quæ alias Germanis tendunt, capi posse, ex quibus nequitiam se explicare noverint. Quin Petrus Saxius in libro sæpè citato artes, quibus Ludovicus XI. ad acquirendam Provinciam possessionem usus est, non dissimulat, quando scribit, ei optatam diu Provinciam ipsamque Urbem Arelatensem obvenisse, non sine Palamedis Forbini, sacri defuncti Comitum Cubiculi Præfetti, ope, cui falces meri Imperii commiserit, in hujus rei gratiam præmiumque, addito Pro-Regis titulo jureque: Eundem Regem Gallia voluisse etiam ut Commifforiæ noxæ clientes eximeret, attributo ære collatio & multatio; bullatas reservationum tabulas concederet, & quod præcipuum, in amplissimo ordine Senatores crearet, destitueretque: uno verbo Comes esset, idque epigrammate retulisse ex incerto auctore Johannem de Gallaup, Clarissimum apud Aquisenses Regiarum rationum Advocatum.

*Insueta hæc merces, Comitum Regem ipsum creavi,
Regna mihi ut Regi credidit ipse Comes,
Imo Regna dedit, dum Regia jura remisit,
Alternò officio conciliatur amor*

Palamedes Porrò ille Sub Regulus Cives Arelatenses in verba Regis jurare fecit, fœdera que inter priores Comitum Provincie & Arelatenses icta (quæ aliàs conventiones vocantur) renovavit, atque hujus rei diploma in Archivis Regis Rationalium Aquensium, & in Chartaceo, cui Titulus Corona fol. 92. legi testatur P. Saxius sub Eustachio CDII. Archiepiscopo Arelatensi. Et sane simul notari meretur in Chartis Arelatensium publicis, teste eodem, Reges Gallia Comitum & Arelates Dominorum elogiis uti. Quod certissimo argumento est, Carolum IV. Imperatorem Regnum Arelatense Gallis non vendidisse, ut nonnulli lubricæ fidei scriptores commenti sunt. Enim verò si ad Galliam spectaret Regnum Arelatense, utique Reges Gallia in Chartis publicis non Dominos Arelates (quemadmodum Petrus Saxius ex Archivo Arelatensi pluribus ostendit) sed Reges Arelatenses se inscripsissent. Hanc autem dignitatem Regiam, utpote Domini Arelates ti-

tulo longè augustiorem, Reges Galliaë sustinuisse nusquam reperi gentium. Undè arguendus venit D. Blondellus, qui in Genealog. Franc. pleniori assertionem Regnum Arelatensè jure Coronæ Francicæ & proprietatis possidere Ludovicum XIV. putat, nulla tamen suæ assertionis fundamenta producit. Et quandoquidem propria confessio in ejusmodi controversiis magnam vim habere suevit, mirandum est, ipsummet Blondellum ingenuè agnovisse in Barro Campano Francico pag. 82. Provinciam Romanorum, cujus Caput Arelates est, eodem jure, quo Andegavenses Principes per 100. annos usi fuerint, à Rege Galliaë etiamnum possideri. Sed cum paulò ante ad oculos demonstratum sit ex Pontificio Arelatensi, Reges Galliaë, exemplo priorum Comitum Provinciaë, Dominorum tantum titulo in chartis publicis uti, firmiter videmur inferre posse, Regnum Arelatense ad Regem Galliaë minimè spectare. Præterea scrupulus adhuc unus meo in animo refidet, dum dubitare cogor, an Domus Lotharingica sua in Provinciam jura in Carolum Bourbonium transfulerit, uti Amelotus de la Houffaye in notis ad Caroli Andegavensis testamentum, in gratiam Ludovici XI. Regis Galliaë A. 1481. conditum, opinatur. Nam in Arcanis Pacis Westphalicæ A. 1669. Francofurti ad Mœnum editis legere est, Ducem Lotharingiaë Legatis Cæsareis Monasterii de pace cum Gallis in eunda agentibus certos articulos submisisse, in quibus etiam subsequens eminuerit: *Denique salva sint Duci & successoribus jura ac præfensiones in Ducatus Bretagne & Anjou, nec non Comitatus Provincia, Forcalquier, Biois & Consly cum appertinentibus atque alia quæcumque, ipsis ex hereditatibus solanthe Andegavensis ejusque Avia de France, Antonii Ducis Lotharingiaë & Domus Blesensis &c. competentia.* Ex quo apparet, peculiarem illam Lotharingiaë Ducum in Provinciam Romanorum præfensionem nondum planè extinctam videri. Id quidem faciliè largior, Carolum Vtum Imperatorem, Provincia ductu Caroli Bourbonii recuperata, eundem in præmium belli fortè Regem Arelatensem constituere voluisse exemplo aliquot Imperatorum, inprimis Friderici II. qui Guilelmum Vtum principem Auriacum, ex cujus progenie Wilhelmus Henricus, Rex Angliæ, & Fridericus III. potentissimus hodiernus Elector Brandenburgicus, Hæres ejus, descendunt, A. 1214. 13. Jan. Regis Arelatensis titulo cohonestavit. Hujus rei diplomata adservari hodiè in Archivis Provinciaë, auctor est Pifius in Historia Principum Auriacorum. At verò utcumque se res habeat, non faciliè mihi persuaderi patiar, Imperatorem jure cessionis Bourbonianæ innixum eo tempore repetivisse Romanorum Provinciam; siquidem Apologia Madritiæ Conventionis clarè docet, Carolum Vtum, tanquam Imperatorem Romano-Germanicum, Provinciam injustè ab Imperii corpore avulsam recuperandi desiderio arfisse. Quæ Apologia cum ex Archivis Hispaniæ deprompta sit, inque paucorum manibus versetur, non possum, quin ipsissima ejus verba apponam, quæ ita habent: *Provinciam Phocensem non antiquum Fran-*

D

cornus

corum Regum, ut comminiscimini, patrimonium, sed ad Casarem IMPERII QUO-
RE spectantem aggressi sumus. Ex quibus omnibus luce meridiana clarius patet,
magnam vim diplomatum non amplius in Archivis quæri debere, sed
ex libris editis hinc inde ad jura Regum ac Principum discutienda colligi
posse. Quinimò magnoperè dolendum est, quod acta publica non impen-
siori cura olim habuerint Gentes Europææ. Hinc multa in Archivis Regum
ac Principum Europæ etiamnum desiderari, justæ gravesque sunt Doctorum
Virorum pariter atque Aulicorum querelæ. Ita Auctor Præfationis Operi
Puteani paulò post allegando præfixæ Gallorum in custodiendis Actis publi-
cis incuriam nimio opere conqueritur. Nec alienum ab instituto meo fore ar-
bitror, si ex Auctore isto non ubivis obvio, quem Vir quidam Per-Illustris
ex splendidissima familia & vetustissima nobilitate oriundus, Mæcenas Li-
teratorum maximus, mihi ante aliquot annos in Holsatia utendum dedit,
nonnulla excerpta ob oculos ponam. Primo describit Auctor Archiva Gal-
liæ, qualia fuere, Rege Philippo Augusto, dicitque, quondam hunc ibi in-
valuissè morem, ut Reges ad bellum vel aliò profecturi Archiva secum ve-
herent. Hinc Philippum Augustum, à Rege Galliæ angustiis aliquando clau-
sum, omnes ferè suas perdidisse chartas ac diplomata. Postèa Gualterus
junior irreparabilis ferè hujus jacturæ curam in se suscipere jussus, aliquot
Regis Regniq; documenta studiosè conquisivit, & ne priori fato perirent,
locum Parisiis delegit ad custodiendas superstites è naufragio tabulas ido-
nènn. Qui locus Thesaurus Chartarum (Tresor des Chartes) dicitur, in
quo tamen nulla amplius diplomata ante Regnum Ludovici junioris reperiri
sunt. Huic Thesauro chartarum Custos, Thesaurarius Chartarum dictus,
præpositus erat, cujus officium in eo consistebat, ut Tabulas publicas hinc
inde collectas suo quasque loco reponeret, accuratumque indicem confice-
ret. Seculo XVI. curam hanc gessit Christophorus Thuanus, & post illum
Johannes Thuanus filius ejus eodem munere functus est. Qua tempestate
Johanni Tilio, Actuario, (qui alias Collectionem Regum Galliæ unà cum
Diplomatibus quibusdam edidit Paris. A. 1607. in 4.) ad Thesaurum char-
tarum patebat aditus, ut inde, quando opus, nonnulla depromeret. Ve-
rùm id adeò præpostero ordine fecit, ut diplomata, quæ in usum suum de-
cerpta, in suum rursus locum non reconderet, multaque eorum, quæ
domum secum asportaverat, postea desiderarentur. Hoc malum magis ma-
gisque auctum censetur, B. Briffonio nimis liberali Tabulario Regio utendi
facta copia. Auctoritas enim, qua plurimum valebat, fecit, ut abuteretur
aditu tam facili, multasque memorias s. commentarios inde surriperet. Con-
fusio hæc duravit ad tempora usque Matthæi Molæi, Procuratoris Genera-
lis, qui præcipuè in eam curam incubuit, ut diligentius solito chartæ digere-
rentur, indicesque accurati fierent, datis ei à Rege adjutoribus Petro Pu-
teano & Theodoro Gothofredo, quorum illi clavis Thesauri servanda tra-
dita

179
us pa
, fed
olligi
npen-
egum
orum
Operi
publi-
re ar-
luftris
s Li-
ædit,
Gal-
bi in-
n ve-
clerus
liquot
rent,
s ido-
r, in
eperi-
dictus,
s hinc
nfice-
illum
estate
cum
char-
Ve-
m de-
quæ
is ma-
utendi
eretur
Con-
enera-
igere-
o Pu-
da tra-
dita

data fuit. Præterea magna pars forulorum capsarumque putredinem con-
traxerat, pluvia ubique penetrante. Igitur primum omnium placuit, di-
plomata corrupta & semi-putrida à se invicem separare, ac integra in me-
liorem ordinem redigere. Foruli quoque & capsæ resectæ fuerunt, aggluti-
natis à P. Puteano schedulis. Certè hujus Viri mirificam in colligendis a-
ctis publicis industriam insigni maectat elogio Rigaltius in Vita ejus, quæ
extat in Vitis selectorum aliquot virorum Londini A. 1681. 4. curante Ba-
tesio, editis, Verba Auctoris hæc sunt : *Puteanus apud ipsam Peirescium &
Antonium Lomenium Villocarium artiffimo secum invicem amicitia nexu con-
junctos fecit, ut enixè conspirarent, qua pollebant, gratia, requirendis undique
arcana memorie chartis, curiosa rerum nostrarum externarumque studia, valde
juvantibus. Habentur illic Principum & Legatorum viciffimque ad Principes
& legatos literæ, instructiones, Mandata & hujusmodi alia innumera : Quibus
adornandis vestigandisque mira fuit Lomenii Peiresciique sagacitas, magna fe-
licitas sive auctoritas obtinendis, maxima verò Puteani sedulitas & industria sin-
gulis ordine ac tempore distinguentis & componendis. Exinde autem vidimus in-
stauratam Bibliothecam voluminum amplius quadringentorum, quæ Lomenius no-
ster sumptu liberali multo labore transcripta magnificoque opere compacta suis adi-
bus officiosiffimè habuit ad varios usus amicorum. Eo decedente, ex arario Regis
librarum milibus quadraginta persolutis, Regiam planè suppellectilem Luperanis
armariis custodiri placuit, donec accederet Bibliotheca omnium Bibliothecarum
copiosiffima, undè est tandem in Regiarum chartarum thesaurum comportata.
Hoc etiam verò Puteanum per multis beatiorem fuisse existimo, quod serò se per-
miffit Typographis, quorum opera præfestinata pœnitentiam nonnullis induxit & con-
servavit ridenda senibus cunabula. Legatis ad pacem publicam missis adjungi
consilio noluit, quod poterat etiam à modestiffimis ambitiose expecti, oblatum sibi
repetitis Magnarum obestationibus munus defuror, ipsisque etiam Legatis amicè
atque enixè sibi hoc ab ipso officio postulantes restitit pertinaciter, atque in Go-
thofredum suum transmissit. Annuit tamen & fideliter præstitit, ut super occur-
rentibus negotiorum questionibus consultus ex animi sui sententia responderet;
instrumenta, testimonia, exempla subministraret. &c. Præterea viri supra di-
cti locupletiffimos indices parasse dicuntur, exacta temporis, nominum, Per-
sonarum, aliarumque rerum & clausularum maximè notabilium vel ad jura
Regis vel ad Historiam pertinentium habita ratione, subjunctis sæpenuero
ad intelligenda eò facilius diplomata Tabulis Genealogicis. A. 1622. Petrus
Puteanus jussu Regis missus est Treca, ubi morte decesserat Franciscus Pi-
thæus, in cujus Bibliotheca æta quædam publica latebant, quæ juribus Re-
gis Galliæ lucem accensura videbantur. Anno 1625. delegati sunt à Rege tres
viri, Lebrettus, Johannes Delonius Lorma & Petrus Puteanus, ut jura Re-
gni Galliæ in ditiones circa Mosam & Mosellam investigarent. Occupata
haud ita multò post Lotharingia, Gothofredus missus est Nancejum, intro-*

spiciendis diplomatibus ac chartis in archivo Ducis Lotharingæ latitantibus. Qui Lutetiam Parisiorum reversus secum asportavit sex arcas diplomatibus authenticis Lotharingæ ac Barri-Ducatus, nec non civitates Metim, Tullum & Virodunum pertingentibus plenissimas. Istiusmodi diplomatum indices Gothofredus tradiderat Cardinali Richelio, Cancellario Regis, & Molæo Procuratori Generali aliisque. Sed nescitur, ubinam supra memorata arcæ postmodum translatae fuerint. Quare Auctor Præfationis paulò ante citatae vehementer accusat negligentiam Ministrorum & Archivariorum Regis Galliæ, quod documenta publica non majori sollicitudine asservanda præceperint. Equidem remedium huic malo A. 1628. 23. Decembr. Decreto Marillaci, Custodis sigillorum Regii, quæsitum fuit. Verum Gallos semper ad ingenium redire queritur idem ille, verissimaque esse pronunciat, quæ habet Budæus in notis ad Pandectas. *Nunc omnia, inquit, in tenebris latent incuria temporum in patriaque Galli peregrinari videntur, soli probè hominum rerum suarum ignari. Itaque instrumentum Regni nullam, ne publicum quidem habemus, quod quidem certè magnopere memorandum sit. Sed hic est perpetuus hujus Regni genius, rerum gestarum monumenta ut nihil ad Rempublicam pertinere videantur.* Ejusdem ferè negligentia culpam Hispani incurrisse videntur. Hinc Cardinalis Ximenius huic malo remedium propositurus publico Edicto promulgandum duxit, ut Tabulæ omnes publicæ quibuscunque possessoribus extorquerentur, sive in supremo Senatu judicunt, sive apud exteros Legatorum munia obirent. Diplomata autem illa in Archivis quàm curatissimè condi jussit, ut quoties usus posceret, inde depromi possent. vid. Gomezius in vita Cardinalis Ximenii. Bernhardus quoque Compostellanæ Ecclesiæ Chartophylax, vulgò Thesaurarius, librum concessisse dicitur, completentem summorum Pontificum & antiquorum Hispaniæ Regum diplomata. C. C. Sandius in notis & animadversionibus, quas scripsit ad Vossium de Historicis Latinis, promisit in auctario, quod molitus est, plures, qui simili studio congerendi antiqua diplomata incubuerunt. Sed non credo, eum fidem suam liberasse. A. 1513. jussu & auctoritate Ferdinandi Regis, cognomento Catholici, diplomata sparsim delitescunt in unum volumen, quod Caput Brevium vocitatur, coëgit Lucas Barberius, Siculus, cujus mentionem facit Thomas Fazellus, qui extat apud rerum Sicularum scriptores. Et quoniam isti volumini Diploma Urbani II. Pontificis, quo Rogerium, Comitem Siciliæ, Caput Ecclesiæ S. culæ declaratum fuisse contendunt Hispani, Barberius inseruerat, adversus eum acriter disputat Baronius in Annalibus suis Ecclesiasticis ad A. 1097. Sed hunc vicissim refutavit peculiari opere Beltren de Guevarra. Equidem A. 1571. Pontifex Alexandrinum Cardinalem sororis filium in Hispaniam misit rogatum, ut Jurisdicção Ecclesiastica Pontificis introduceretur, & in Sicilia ac Regno Neapolitano omnia ad præscriptum Concilii Tridentini peragerentur. At enim verò Legatum Pontificis

tificis dimisit Rex Hispaniæ Philippus II. suspenso hocce responso: *Jura Majorum suorum, quæ in illis Regnis ac ditionibus fuerunt, uti ea acceperit: ita per suos Magistratus hæcenus servasse. Ceterum ad eos scripturum, & si quæ sint, quæ juxta Pontificis desiderium corrigi possent ac debeant pro ea, quæ ipsum colat observantia, sedulo se facturum.* vid. Thuanus lib. L. Hist. p. 749. Magna quoque damna sensisse Archivum Regni Daniæ turbidis maximè Christianni II. temporibus exponit Huitfeldius Cancellarius in Chronico Daniæ. Quod ad Germanos atinet, eos olim Archivis caruisse tam certum est, quam quod certissimum. Quippe Tacitus libello de situ, moribus & populis Germaniæ cap. 2. tradit, Germanos Heroica Majorum suorum facta Carminibus antiquis celebrasse, idque unum apud illos memoriæ & Annalium genus fuisse. Sed enim cum seculo V. inter Germanorum gentes Franci potentia emerent, Galliamque occupassent, eos exemplo Romanorum acta publica diligenter custodivisse dubitari nequit. Ævo Carolingico in Civitatibus, in quibus Concilia habebantur, & in palatio Imperatoris Tabularia publica fuisse reperio. Ita enim Annales Fuldenses ad A. 815. qui extant T. I. Freher. rerum Germanicarum: *Concilia quinque super statu Ecclesiarum corrigendo ab Episcopis celebrari jussit, quorum unum Moguntiaci, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabillone, quintum Arelate congregatum est. Quorum gesta qui nosse voluerit, in prædictis quinque Civitatibus invenire poterit.* Multo disertius id confirmant Annales rerum gestarum à Ludovico ad A. 813. qui extant T. I. veterum Scriptorum è Bibliotheca Reuberi editorum: *Concilia quoque jussu ejus super Statu Ecclesiarum colligendo per totam Galliam ab Episcopis celebrata sunt. Quorum unum Moguntiaci, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabilloni, quintum Arelate congregatum est: & constitutionum, quæ in singulis factæ sunt, collatio coram Imperatore in illo conventu habita. Quas qui nosse voluerit in prædictis Civitatibus invenire poterit: Quamquam & in Archivo Palatii exemplaria earum habeantur.* Familia Carolingi ea in Germania cum Ludovico Arnolphi filio extincta, Regnoque ac Imperio ad diversas familias translato, nullum est dubium, quin Diplomata multa ob vagas Regum ac Imperatorum Germ. sedes, bellique motus perierint. Proin mirandum non est, Decreta Concilii Moguntiaci A. 852. jussu Ludovici Germanici habiti, quamvis anxie quæsitæ, nullibi hæcenus reperiri potuisse; cum tamen ea tempestate duo exempla, ut supra demonstravimus, in Archivis sollicitè conderentur. Quanto minus admirari subit jacturam Diplomatum ad fines Imperii pertinentium, quæ in Archivo Palatii servabantur? Hunc Archivi Imperii defectum, è vicinia ut supplerem, magnopere allaboravi, donec fortè incidere in Auctorem Pontificii Arelatenfis sæpius à me laudatum, sed publica auctoritate fisco addictum in Gallia. Is veram causam seripcionis in præfatione maximè dissimulasse videtur. Scribit enim Severium inter Canonicos Lugdunenses Theologum, virum diffuse lectio-

nis, insignis probitatis, omnigenæque doctrinæ Galliarum Episcopos describentem a se petiisse Archiepiscoporum Arelatenſium Catalogum : Se quidem desiderio ejus satisfeciſſe, & aliquo Hiſtoriam & annorum calculo designatos transmiſiſſe. Illum autem nimium ſuis conjecturis indulgentem ſeriem turbaviſſe Archiepiscoporum, non ſine veritatis Hiſtoriam diſpendio; adducta ſub Patroclo Archiepiscopo cauſa, quod ſcil. diplomata Pontificia non ſubjeciſſet. Id circò ſe provocatum, pergito, peris nondum ſatis maturi editionem acceleraviſſe, Democarem, Savaronem, Noſtradamum, Chenutium, Robertum & Severium omnium poſtremum Præſulum Arelatenſium nomina vulgaſſe; Democarem quidem admodum imperfecè, Noſtradamum aliud agentem quorundam tantum nomina edidiſſe. Chenutium ſequi Savaronem, qui quidem perantiquam membranam Archivi Arelatenſis legerit; Robertum tamen forte tutius: Omnes verò nomina innovaſſe, textuque corrupto incognitos feciſſe Præſules, probè antèa notos. Ideo Nomenclaturam & Hiſtoriam Primatum Arelatenſium, typis ſe commiſiſſe, utque rerum geſtarum narrationi majorem circumponeret auctoritatem, ipſiſſima Diplomata Pontificia, Regiaque in lucem protrahere voluiſſe. Verum enim verò Canonicum iſtum Arelatenſem hæc atque talia obtentui ſolum ſumpſiſſe, ex lectione totius operis facile apparebit. Nam Jura Eccleſiæ Arelatenſis & primatum ejus, imprimis adverſus Scaligerum. qui illum in lectionibus ſuis Auſonianis impugnare aggreſſus fuerat, quàm acerrimè defendit: Quod cum facit, multa egregia Diplomata Regum Arelatenſium, ac Imperatorum Romano-Germanicorum ex Archivi Arelatenſis penetralibus eruit, paſſim provocando ad Archivum Eccleſiæ & Urbis Arelatenſis, Theſaurum Montis Majoris & Archivium Virginum Cæſarii Arelatenſis &c. Proinde operæ pretium facturus mihi videor, ſi Diplomata, quibus jus Imperii in Regnum Arelatenſe luce meridiana clarius oſtendi poteſt, ex libro tam raro in publicam curioſi orbis ſcenam prodacam, Archivo Imperii maxime infervitura. Urſerit forſan quiſpiam, prætenſiones eſſe quaſi fomites belli, ac facile fieri poſſe, ut inde novum in Europa incendium excitaretur. Verum minimè videtur verendum ſummos Principes, ob librum privata tantum auctoritate & exercendi ingenii ac induſtriæ cauſa conſcriptum, ad arma ſtatim prolapſuros: Nec præſens Germaniæ facies permittit, ut Romani fines Imperii longiſſimè proferat; quippe quod magnitudinem ſuam juſtitia tuetur, ſine cupiditate, nec ullum bellum, ob torpennas Aquilæ injuſtè ſubtractas, facile decernit, niſi denuò laceſſatur. Scripſerat A. 1654. paulò poſt pacem Monasterienſem librum ſuum de Finibus Imperii Hermannus Conringius, in quo jura Germaniæ doctiſſimè tutatus eſt; nec tamen idèo publicum ſtatim bellum ortum eſſe legimus. Sic Seldenus in libro ſuo, juſſu licet Regis Angliæ compoſito, quem Mare Clauſum inſcripſerat, multa docuit S. R. Imperii Regum Daniæ & Galliæ, Belgii fœderati, aliorum

rumque vicinorum rationibus planè aduersa; nemo tamen eorum ad istius
modi extrema descendit. Christianus IV. Rex Daniæ conquestus quidem est
de hoc scripto in literis ad Regem Angliæ datis, quod Seldenus iusto latius
jura Angliæ Maritima extendisset, ac Maris Septentrionalis Regno Norvegiæ
competentis limites turbasset. Sed præter querelas nihil hostile à Danis ten-
tatum reperio. Et quid opus huic rei in clarissima luce positæ diutius immo-
rari, cum ipsi Reges ac Principes tot libris fecialibus, vulgò Manifestis, hoc
seculo (vetera non scrutamur) editis fatis declaraverint, quam necessaria
sit in Statu Civili Præntensionum Doctrina. De quarum præstantia, jucun-
ditate ac necessitate, si pro dignitate agere vellem, non exigui res volumi-
nis foret. M. Z. Boxhornius, Vir, si quis alius, eruditissimus, mirificè com-
mendat hocce studiorum genus Orat. in obitum Myllii habita, cujus verba
notatu dignissima hic subjungi merentur. *Quid omnis, ait, illa Juris Roma-
ni scientia, nisi alia etiam præmittatur, aut accedat. Quid jus illud privatam,
nisi ad illud publici quoque Majestatem conferamus? Quid Titij & Sempronij Con-
troversias de fundo, de adeunda hereditate, de finibus aliisque ejuscemodi mino-
ribus rebus ex æquo dirimere; & interim quomodo finiendæ gentium lites, aut Im-
perii decora conservanda ac Majestatis, denique, quomodo tenenda omnis Respu-
blica sit, ignorare? Quid tandem, queso, fuerit Urbanorum & rusticorum præ-
diorum, de quibus juris vestri loquuntur auctores, ad amissim didicisse servitu-
tes, si ad curam Imperii aliquando vocati impares rebus nec animo complexi si-
ris, illa tam utilia, quam necessaria præcepta, quibus inter tot dissidentes Euro-
pei Orbis, inque tanta potentissimorum Principum aliorum rebus insidiantium
ambitione & accepta à majoribus libertas integra conservari, & imminens aut
imposita jam servitus depelli possit & averti? Quid denique scientia ac usu illa
struis existimatis in causa stititidii tueri desideria hominis privati, an verò re-
petitis antiquorum sive monitis sive exemplis in tot jam bellorum, præsertim ci-
vilium causas recto judicio posse inspicere, inque excussis, ac sublati siftere ma-
gnitudine optimi consilii profluvium sanguinis humani? Ceterùm materia Præ-
ntensionum etsi utilitatem in vita Civili afferat insignem; mirari tamen subit,
neminem hæctenus extitisse, qui earum Syntagma iusto Volumine includen-
dum sibi sumeret. Jus publicum quidem Imperii Romano Germanici spe-
ciale s. internum à Limnæo & aliis tractatum est satis copiosè. Verum Jus
Publicum Universale, quo Controversiæ Imperatoris & Imperii Regum ac
Principum Europæ expenduntur penitus ferè in Academiis, ob summam dif-
ficultatem, neglectum hæctenus jacuisse, non immeritò dolet Orbis Litera-
tus. Nam Scriptores, qui Præntensiones generatim complecti voluerunt, sunt
admodum pauci, parumque accurati. Id quod inter desiderata rei Litera-
riæ cum Bosio & Wagenfeilio, Viris longè clarissimis, referendum esse cen-
seo. Id circò ante novem circiter annos cum apud illustrissimum D. Comi-
tem de Wedel Ephori munia obirem, argumentum istud adedò dignum mi-
hi*

hi visum est, ubi tenues ingenii mei vires periclitarer, industriamque ponerem haud vulgarem. Equidem scripsit Sprengerus, Consiliarius quondam Palatinus, de Prætensionibus illustribus. Verùm sex plagulis, quibus minutulus liber ejus constat, tam vastum hujus scientiæ fundum exhaustisse non videtur. Præterea tractat Controversias publicas ex jure Civili Romanorum, cum illas potius ad juris naturæ & Gentium ductum librare debuisset. Nam si quis hodie damna à vicino Rege illata actione Legis Aquiliæ resarciri meditaretur, æquè irrifui aulicis foret, atque magni ille nominis Jure-consultus, jura sui Principis vanissimo hocce nisu tuiturus. Præpostertam istiusmodi de Juribus Regum ac Principum commentandi ac cognoscendi rationem non modicè perstringit Cæsarinus Fürstenerius in libro suo, qui de suprematu Principum Germaniæ inscribitur, Cap. IX. p. m. 37. & quidem his verbis: *In explicando suprematu difficilem me provinciam suscepisse fateor, & quod quis miretur, in re tam vulgata propè intactam: Cujus rei ratio est, quod illi qui ad scribendum plerumque animum appellunt, miserabili ingeniorum morbo, nonnisi vetera crepant, quorum nostris temporibus vix apparent vestigia, recentium incuriosi: de quibusdam juris peritis vulgaribus hoc non miror; illis enim omnis sapientia in uno Romani juris Corpore conclusa videtur; experientia autem rerum humanarum, si quam habent, forensis auditorii cancellos non egreditur: Unde nonnunquam de publico & Gentium jure misera sunt eorum judicia. Hos ergo Cæsarem pro Domino Mundi; Principes nostros pro Præsidibus Provinciæ, licet perpetuis & hereditariis, habere mirum non est: neque ab his aliquid magnopere expectes, illustrando publico jure, quod nunc viget. Sed illud semper miratus sum, illustres dignitate & rebus gestis & eruditione viros, cum ad scribendum accessere, maluisse eruditionis suæ documenta dare, quam experientia atque iudicii. Nam quæ paululum à Romanis Græcisque formulis abeunt, ea vix nominare audent; videas documenta & præcepta tradi non alia quam quæ alicujus Poeta aut Oratoris auctoritate firmari possint, & exempla adhiberi ex sola vetere historia acquisita, quæ res facit, ut libri ejusmodi à viris pragmaticis (quicumque nondum juvenes hoc velut gustu antiquitatis imbuti sunt) velut inutiles, aut certè steriles spernantur. Alias reperire est Auctores quosdam, qui de tam nobili argumento lingua Gallica commentati sunt. Verùm nec hi animo curioso veritatisque amanti satisfaciunt, quippe qui se mutum exscribere solent, & pudendis ac spongia dignis scatent erroribus historicis. Quod attinet ad scriptores, qui per partes argumentum hoc tractarunt, certè eorum penuria non usque adèò laboramus, quamvis multum reliquerint alienæ accuratioris investigationi. Inter Gallicorum jurium propugnatores antesignanus habetur Petrus Puteanus, Regis Galliæ Consiliarius ac Bibliothecarius, insignis probitatis, raræ Doctrinæ, excellentisque ingenii Vir. Is omnia Regni scriinia excutere & evolvere funditus à Rege suo jussus, tandem conscripsit magnum volumen, cui titulus: *Le Traité des Droits du Ro**

eres

tres-chretien sur plusieurs Etats & Seigneuries possedés, par divers Princes voi-
sins. 165. f. à Paris. Operæ pretium erit argumentum totius Operis summa-
tim hoc loco recensere. Primo agit Autor de Prætensione Regis Galliæ in Si-
ciliam & Regnum Neapolitanum. pag. 1. II. De Prætensione Regis Hispaniæ in
Siciliam pag. 4. III. De Prætensione peculiari Regis Galliæ in Regnum Nea-
politanum p. 5. IV. De Refutatione argumentorum Hispanicorum p. 10. &
14. V. De Prætensione Regis Galliæ in Rempublicam Genuensem p. 17. VI.
Exhibet examen Prætensionis Imperatoris in Rempublicam Genuensem p.
24. VII. Agit de Controversiis inter Regem Galliæ & Ducem Sabaudiaë nati-
tis p. 29. VIII. De Juribus Regis Galliæ in Pacificatione Cameracensi, Tu-
rinenfi, Verviniensi, & Lugdunensi reservatis pag. 31. IX. De Prætensione
Regis Galliæ in Baronatum Fossiniacensem & alias arces Geneveses, quæ
sunt feuda Delphinatus p. 32. X. De Prætensione Regis Galliæ in Comitatum
Niceum & Villam Francam &c. p. 34. XI. Sequuntur Excerpta Memoria-
rum Tilleti f. Tili ad Henricum II. ad evincendam Regis Galliæ Prætensio-
nem in Provinciam, Niceam, Sabaudiam, Pedemontium, Bressiam &c. p.
66. XII. De Prætensione Regis Galliæ in Comitatum Lucensem agit auctor
p. 69. XIII. De Prætensione Regis Galliæ in Ducatum Mediolanensem & Co-
mitatum Astensem p. 77. & seq. XIV. De Prætensione Regis Galliæ in Re-
gnum Arragoniæ p. 95. XV. De Prætensione Regis Galliæ in Regnum Casti-
liæ p. 107. XVI. De Prætensione Regis Galliæ in Regnum Navarræ. p. 111.
XVII. Proponitur Responso ad primum argumentum Hispanorum, quod
excommunicatione Pontificis nititur p. 117. XVIII. Responso ad secundum
argumentum Blancaë cessione nixum. p. 119. XIX. Responso ad ultimum
argumentum, quod ex pacto inter Reges Arragoniæ inito arcessunt p. 123.
XX. Refutatio Prætensionis Regis Angliæ in Galliam p. 125. XXI. De Præ-
tensione Regis Galliæ in Angliam p. 145. XXII. Agit de particulari Regis
Angliæ Prætensione in Galliam. p. 140. De Prætensione Regis Galliæ in Co-
mitatum Flandriæ p. 149. XXIII. Enarrantur objectiones Hispanorum con-
tra Gallos Dominium directum Flandriæ sibi vindicantes. XXIV. Argumen-
ta Gallorum ad demonstrandam Pacificat. Madritens. Cameracens. & Crespia-
cens. injustitiam XXV. De Prætensione Regis Galliæ in Comitatum Artesiæ
agitur. p. 175. in Insulas Flandricas, Duacum & Orchias p. 183. in Torna-
cum, Santamandum & Mortoniam p. 189. in Comitatus Bononiens. & S.
Pauli p. 193. XXVI. Examen Articulorum Pacificat. Madritens. Camera-
cens. & Crespiacensis Comitatum Bononiens. & S. Pauli concernentium ex-
hibetur p. 207. XXVIII. Agit Auctor de Prætensione Regis Galliæ in Re-
gnum Burgundiæ, cujus appendices fuerunt Lugdunum, Delphinatus, Pro-
vincia, Bressia &c. p. 211. XXIX. De Amplitudine Regni Burgundiæ & quo-
modo Imperator illud sui juris fecerit. ib. De prætensione Regis Galliæ in Re-
gnum Burgundiæ p. 212. & seq. XXX. Diquirit, An sit præscriptioni locus
inter

inter summæ potestatis Principes p. 218. XXXI. De Præensione Regis Gallia in Provinciam agere pergit Auct. p. 225. & seq. XXXII. De Præensione Imperatoris Caroli Vti in Provinciam p. 235. XXXIII. De Præensione Regis Gallia in Avenionem, Comitatum Venuinum & Principatum Auriacensem p. 251. XXXIV. De Præensione Regis Gallia in Britanniam Gallicam, p. 271. XXXV. Exhibetur Examen & refutatio Præensionis contra Regem Gallia ob Isabellam Principem Hispania à Duce Lotharingia motæ. Ut & Responsio ad Præensionem Ducis Lotharingia in Ducatum Andegavensem p. 285. XXXVI. Differit Auct. de Ducatu Burgundia p. 287. atque in medium profert Argumenta Hispanorum, quibus eundem Ducatum sibi vindicare sustinent, subnexa Responsione ad argumenta Hispanorum p. 292. XXXVII. De Comitatu Antiffiodorensi Gallia unito agit Auct. p. 305. XXXVIII. De Præensione Regis Hispania in eundem Comitatum p. 306. XXXIX. De Comitatu Matisconensi p. 310. De Dominio Barro Sequanensi p. 311. XL. De Comitatu Auxoniensi XLI. De Comitatu Guisa p. 317. XLII. De Moliminibus Ducis Lotharingia in Domania Regis Gallia ac feudum Barrense differit p. 332. XLIII. De Ducatu Burgundia ad Regem Gallia pertinente. XLIV. Exhibentur Memoriae continentes Regalia ac Præensiones Regis Gallia in Ducatum Barrensem. XLV. Argumenta, quibus Ministri Regis Gallia elidere possunt Imperatoris Præensionis in Metim, Tullum ac Virodunum p. 343. XLVI. Quod Pignerolum non pertineat ad Imperium, probare nititur. p. 346. Denique agit Auct. Nobilissimus de Præensione Regis Gallia in Metim, Tullum & Virodunum contra Ducem Lotharingia. Hoc opus magna diligentia à Petro Puteano compositum etsi laude sua non defraudandum videtur, præsertim cum multa contineat, quæ Germania in usum suum convertere possit: plurima tamen narrat falsò propria. Auct. cetera Doctissimus, Imperii juribus nocitura, nisi solidè confutaretur. Temperare mihi nequeo, quin unicum lapsum tanti Viri hic detegam, de ceteris suo loco uberius dicturus. Etenim p. 25. ubi disquirit de Præensione Imperatoris in Genuam, commemorat, quomodo A. 1575. libitibus, inter Nobiles ac Cives Genuenses super ratione Legum reformandarum exortis, Rex Hispania ac Pontifex unà cum Cæsare sese immiscuerint, easdemque composuerint. Indè infert, Imperatorem, summum Imperium Civile in Rempublicam Genuensem habuisset, nunquam in Consortium arbitrii honorarii Pontificem ac Regem Hispania assumpertum fuisse; & ideo ab eo tempore nihil amplius Romano Imperio in Genuam juris superesse opinatur. Verum vehementer errat. Namque Thuanus, Vir magni per Universam Europam nominis, longè aliter rem istam exposuit Lib. LXI. p. 119. Editi Aurelian: *Nobiles, inquit, se ad res propriis auspiciis gerendas comparabant, cum venere a Cæsare Oratores his de rebus ex fama certiore facto, non etiam à Republica per oratores suos, ut par erat, edocto, Petrus Fannus Co-*
stocla-

stocla-
 quibus
 cum
 Philip
 prem
 favem
 eamq
 contr
 pi Leg
 Cesar
 sriac
 hac i
 sollici
 gatis
 judic
 ria E
 dies p
 quo
 gati
 UT I
 GER
 locum
 que
 rator
 dices
 IMP
 natus
 tabili
 Rem
 comp
 QU
 NUB
 Imp
 plan
 man
 alien
 Gall
 non
 Leg
 tione
 qui c

Hoclavus, Episcopus Aqueusis & Vitus Dorinbergus ipsius apud Veneros Orator,
 quibus Senatus mox datus est. Si gravi oratione habita se à Casare missos ajunt,
 cum is fando de eorum moribus accepisset, ad eosque componendos Pontificis &
 Philippi Oratores intervenisse, & eius rei omnis arbitrium in ipsum tanquam su-
 premum inter Christianos Principes Magistratum conferri petunt. Id suo juri Ca-
 sare à Senatu petere, quippe cum Republica Genuensis IMPERIO SUBSIT,
 eamque ob causam se delegasse, qui de Causa cognoscant & aequo jure dissidentium
 controversias decident. Ad hæc Princeps Senatus, quod cum Pontificis & Philip-
 pi Legatis egerint, se excusare. Id enim factum, quod illi venissent, nec ullus
 Cesaris nomine interesset. Ceterum scire, quia Imperio, quid Serenissima Au-
 striaca familia debeant, neque commissuram unquam Rempublicam, ut CÆSAR
 hac in re officium suum merito desiderare possit. Interim gratias agere, quod se
 sollicitum de rebus suis ostendar. Hæc ita PALAM acta. Deinde dimissis Le-
 gatis murmur repentè exortum, quod non illi tanquam oratores, sed tanquam
 iudices à Casare delegati venissent, qui de Republica tanquam Imperii beneficia-
 ria & Cesaris Clientela subjecta statuerent. ib. A. 1575. Inducie in quindecim
 dies pacta sub finem Septembris exitura. Hæc dein, Scti Decreto confirmata, in
 quo cum Philippi tanquam precipui Reip. defensoris mentio facta esset, initio Le-
 gati Casarei subscribere recusabant. Verùm id interpretatione mollitum, ita
UT NULLUM EA RE IMPERIO PRÆJUDICIUM FACTUM INTELLI-
GERETUR. Vid. Thuanus c. l. p. 125, Proin miror, Petrum Puteanum
 locum istum Thuani, quo viro alioquin familiariter usus est, non legisse, at-
 que aded à vero abluisse. Etenim ex superioribus satis liquet, quod Imper-
 ratoris Legati non tanquam arbitri simpliciter sic dicti, sed & tanquam ju-
 dices simul comparuerint, de Controversiis Reipublicæ Genuensis, veluti
 IMPERII beneficiariæ & Cesaris clientelæ subjectæ, constituturi. Nec Se-
 natus Genuensis contradixit, sed potiùs JUS IMPERII palam agnovit. No-
 tabilis sanè fuit illa clausula primo pacto A. 1396. inter Regem Galliæ &
 Rempublicam Genuensem inito inserta, quæ, Petro Puteano quidem ipso
 comprobatore ac teste, ita habet: SALVIS JURIBUS ET HONORIBUS,
 QUÆ ET QUOS HABET ROMANUM IMPERIUM IN URBEM GE-
 NUENSEM. Quin si vel maximè Legati Casarei supremi juris, quod
 Imperatoribus Germ. in Genuam competit, statim in limine istius arbitrii
 planè non meminissent; nihilominus Imperii Romani Jura fixa immotaque
 mansissent, quandoquidem Imperatores illa sine Consensu statuum Imperii
 alienare prohibentur. Ante P. Puteanum scripserat de Prætenionibus Regis
 Galliæ Jacobus Cassanus, de quo supra mentionem fecimus. Verùm hunc
 non solum Zipæus, Belga, sed etiam Gottlieb von Hagen, Consiliarius &
 Legatus Christiani IV. Daniæ Regis refutarunt. David Blondellus ipse, na-
 tione Gallus, non dubitavit Cassanum castigare in Opere suo Genealogico,
 qui quanquam non nisi Genealogica inibi tractasse visus est; sæpius tamen se

quoque demittit ad Prætenſiones Regis Galliæ, cujus juffu, ſuadente maxime Seguierio, Regni Cancellario, calamum in Chiſſetium ſtrinxiffe dicitur. Ceteroqui Blondellus Vir fuit immenſæ lectionis ſolidæque doctrinæ, niſi quod affectibus ſe nimium abripi paſſus eſt. Hinc jura Imperii inanibus ratiunculis & mordaci ſcriptionis genere paſſim impugnat, uti id ad oculum demonſtravi in Prodroſo meo, & in poſterum fuſius in progreſſu meditationis Operis oſtendetur. Auſtor Bibliothecæ Gallo Suevicæ, quæ fervente Pacis Weſtphalicæ negotio, prodiit in lucem, ſpem fecerat, futurum, ut Volumen X. complecteretur *vetera Regum Gallia aut clientum jura non jura in Regna quædam Italia, Belgii Principatus, nec non in ipſam Senenſem dittonem jam dudum ſepulta, aut pactis publicis oblitterata, eruta ex S. S. antiquitatis, ut vocat, tabulis, ſitu ac vetuſtate corruptis, productis ex latebris Scriinii Regii & Sabaudia, Mantuana, Lucemburgenſis, Tremollia aliarumque familiarum Chartophylaciis.* Caput illud lepidiſſimum maria & montes quidem pollicetur, ſed nihil poſtea præſtitit, diſtaque ejus ludicra nudant tantum conſilia cupiditatesque Gallorum. Id quod confirmant verba, quibus concludit libellum: *Via Irenica vel potius Ironica; i. e. media pacis generalis conciliandæ ex actis rerum à Gallis Sueciſque in pacis Colloquio geſtarum collecta.* Prætenſiones Hiſpanicæ doctè & maſculè tutatus eſt Joannes Jacobus Chiſſetius. Antonium Dominicum & Tenneurium habuit adverſarios; ſed iis aquam hæſiſſe, ſatis conſtat. Blondellus autem, fateor, plurimum ei faceſſivit negotii, cujus ſcriptis Apologeticis reſponſiſſet, niſi fata optimos tanti viri conatus interruiſſent. Johannes Alphonſus Calderonus compoſuit librum de juribus Hiſpaniæ, cui titulum fecit: *El Imperio de la Monarquia d'España.* Quod opus repertu apprimè rarum nunquam vidi. Alphonſus Vaſquez de Miranda conſcripſit quoque opus mandato Philippi Regis Hiſpaniæ, *de juribus ad omnia, quæ ſubdita eſſent ei Regna cum eorundem Regnorum Hiſtoria,* cujus partem jam quidem inchoaverat, teſte Nicolao Antonio in Bibliotheca Hiſpanica, ſed fata conatum hunc anteverterunt. Johannes Dauffayus, vulgò D'Auffay Maximiliano & Philippo Auſtriaco à Conſiliis & libellis, commentatus eſt *de vera ſucceſſione Mariæ Burgundicæ Caroli Audacis filie & ex aſſe hæredis ad Burgundia Ducatum, itemque Luſulenſe, Duacenſe & Orchiacenſe Dominia.* Quod opus Manuſcriptum adhuc deliteſcere in Bibliotheca Publica Eccleſiæ Cathedralis Tornacenſis & alibi tradit Andreas Valerius. Contra Baronium Cardinalem, qui jura Pontificis in Siciliam adverſus Regem Hiſpaniæ defendit, ſcripſit Johannes Beltren de Guevarra edito Pincæ libro in f. cui Titulus: *Diſcurſos del Principio, origeny uſo de la Monarquia de Sicilia &c.* Venetæ Reipubl. libertatem ac jura ſcriptor quidam Anonymus impugnare adortus eſt peculiari libro, cui titulus: *Squirinio della Libertà veneta, in Mirandola: 1612. 4.* Sunt qui Peireſcium Senatorem Aquì ſextienſem ſub hac larva latitare contendunt. Sed Gaſſendus in vita ejus contrarium defendere ſatagit.

Non-

Nonnu
bere n
Princi
produ
liberta
vetuſt
vel ip
dubita
etiam
ta eſt
leur s
Quan
ſe pen
id om
cetid
provi
rum
dam
verita
polog
move
illud
mand
curat
ſecret
De T
ſa Ve
hiſce
ſtrato
(cuj
cipua
ſtoru
ce H
ne or
Gern
gius
nus V
hann
lumi
Canc
plus

Nonnulli Marco Velfero, fingulari Germaniæ Decorî, operam hanc adscribere non verentur. Alii Ant. Albizium Auctorem faciunt, qui Stemmata Principum Christianorum edidit. Gualdus & Pignorius in scenam quoque producuntur. Utcunque se res habeat, hoc certum est, Autorem Scrutinii libertatem Venetorum, quam nimio opere jactant, tam ingeniosis machinis ex vetustissimis Historiarum libris depromptis convulsiſſe, ut ſcriptionis laudem vel ipſe Cueva, Legatus Regis Hiſpaniæ, & alii ſummi viri tribuere ſibi haud dubitarint. Hinc Amclotus de la Houſſaye in verſione ſua Gallica magnum etiam libello iſti ſuſpenderit elogium, dicens: *Le Squitino della Libertà Veneta eſt un de plus fameux Ouvrage de ce ſiecle. Tous les Princes de l'Europe & tous leurs Miniſtres l'ont lu avec plaiſir, & luy ont donné place dans leurs Cabinets.* Quam ob rem Senatus Venetus, cognito, opuſculum hoc in tanto pretio eſſe penes viros doctos pariter atque in excelſo dignitatis gradu conſtitutos in id omni animi impetu incubuit, uti ſolidè refutaretur. Sed Paulus Sarpus licet identidem à Rep. invitatus ad reſcribendum; tamen nunquam ad hanc provinciam ſuſcipiendam ſerò adduci potuit. Nam cum in Archivo Venetiarum nihil ſingulare reperiret, quod opponeret ſcripto tam docto, tam ſolidam Juris Imperatorii notiſſimam redolenti, Senatui ſignificandum duxit, ſe veritatem ipſam inſirmare non poſſe. Quin Duci Venetiarum aliquando Apologiam libertatis Venetæ acrius urgenti, reſpondiſſe fertur: Camerinam moveri haud oportere. At enim quia Pontificis opera & impulſu ſcrutinium illud Libertatis Venetæ maximè compoſitum credebatur, recepit, ſe literis mandaturum, quæ æquè malè Pontificis animum pungerent. Quod & accuratè præſtitit, conſcripta Hiſtoria Concilii Tridentini, quo æterno opere ſecretas artes Aulæ Romanæ candore proſus incredibili detexiſſe viſus eſt. De Theodori Graſwinckelii, Raphaelis Torrii & Laurentii Pignorii pro cauſa Venetorum moliminibus quid ſentiendum ſit, ſuo loco dicitur. Nam de hiſce atque talibus Prætenſionum ſcriptoribus fuſius agam in Morhoſio illuſtrato, ſive in meo ad Polyhiſtorem ejusdem Commentario, quod vir ille, (cujus erudito hoſpitiſſimo literarumque commercio me olim uſum eſſe in præcipua meæ felicitatis parte deſupto) tam in Commentario ſuo de Notiſſima auctorum ante annos aliquot edito, quàm in privatis Præleſtionibus MSS. hanc Hiſtoriæ literariæ partem, homini politico maximè neceſſariam, aut plane omiſiſſe, aut breviter tantum attigiſſe videtur. Prætenſionum Imperii Romani Germanici ſtrenuum aſſertorem laudare poſſumus Conringium, cujus egregius de Finibus Imperii liber auro contra carus non eſt. Equidem Hadrianus Valeſius de tanti viri conatu parum honorificè ſenſit in Epistoſola ad Johannem Albertum Portnerum, S. Cæſaræ Mtiſ Conſiliarium, quam ex volumine epistoſolarum inedito ad Forſtnerum, Sereniſſ. Ducis Württembergici Cancellarium, quondam datarum deſcriptam poſſideo. Verum quia in ea plus obtrectationis ac livoris, quam veritatis eſt, huc apponi pariter & reſel-

li carptum breviterque meretur ad vindicandam, (si modò is ego sum, ut à me tantum expectari possit) famam Conringii, cujus magna in Germaniam & reconditiores literas extant merita. Epistola Valefiii ita habet:

Clarissime & Amplissime Vir!

Legi Conringii librum de Finibus Imperii Germanici, in quo Philippi quidem & Johannis Valefiorum Franciæ Regum aliqua fit mentio: mei, quod tu tamen scripseras, nulla. Cujus libri titulum jure quis arguat. Nul- lum enim usquam Imperium Germanicum fuit unquam, nullum est ho- dieque: nec Imperator, etiamsi in Germania sedem habet, Germanorum Imperator est, sed ut ipse more Majorum se appellat Rex Germaniæ & Ro- manorum Imperator: Si tamen Romanorum Imperator vocari debet, qui Urbi Romæ non imperat, & Romæ de Senatus populique Romani senten- tia dudum desit consecrari. Nihilominus Conringius Imperio illi suo Ger- manico penè ipsum Francorum Regnum (ne de ceteris loquar) velut in formulam Provinciæ redactum, aut beneficium aliquod attribuit, quod pla- nè est caput pedibus, Dominos rebellibus famulis subicere; cum Reges Francorum diu Germaniam, Noricum, Pannoniam & Regnum Longobar- dorum ac Ducatum Romanum, omnia denique quæ Imperatores vestri possident, ac triplo etiam plura tenuerint, & regnum illud Germanicum occasione bellorum nostrorum civilium sit translatum ad externos, qui à Ca- roli Magni familia desciverant. Tanta quidem nominis Francici reveren- tia etiam post translationem hanc mansit in Germanorum animis ac Lotha- riensium, ut Regnum Germaniæ diu, ac etiam sub Henricis Regnum Fran- corum (nimirum Orientalium) appellaretur, nec alibi quam in Francia, vulgò nunc Franconia dicta videlicet Monguntiaci aut Francofurti Reges Germaniæ consecrarentur. Non itaque decet Reges Germaniæ, (vel uti Con- ringio placet Imperatores) Majestatem Francicam, cui sua omnia debent, fugillare, quandoquidem Reges nostri, qui in omnia Majorum suorum ju- ra successerunt, erepta eis regna armis repetere à Regibus Germaniæ ju- stius possunt, quam Reges Germaniæ aliquid in Franciam Dominam quon- dam suam juris sibi vindicare. Multa planè legit Conringius, sed quicquid legit, etiam Tabulas, Epistolas, Pactiones transcribit, & congerit, magna- que de nihilo nascitur Historia. Inprimis p. 6. scribit, Francos ab antiquis- simis usque temporibus, florente Imperio Romano, tenuisse partem Ger- maniæ, quæ Francia vel Franconia hodiè dicitur, qui si opus meum legis- set, didicisset, Francorum ad Ostia Rheni & ad Oceanum sedes tum fuiss- se, Alemannorum autem (ut Aurelius Victor in Caracalla docet) ad Mœ- num in ea Regione quæ postea circa Pipini & Caroli Magni ætatem incer- tam ob causam Franciæ vel Francia Orientalis demùm Franconia dicta est. Idem pag. 628. Regionem Burgundiæ, Comitatum Carolium apud Bodi- num pro Comitatu Burgundiæ accipit errore puerili, sed ab aliquo admon- nitus

mitus er
saltem
tem ve
de his
deare r

lis & A
stimato
Non en
ringius
Imperi
viri fal
tione n
tium,
Blonde
surus.
annos
titulum
cio rec
se puta
perii G
erubesc
ægrota
nicam
clariss
Rerum
senfunt
Pacis C
cta Imp
pactoru
gata in
rito vir
in Gall
olim G
ficiunt;
perque
obsequ
Diplom
licet.
est. Sec

nitus erratum istud ad calcem Libri emendavit. Quod autem *salim* pro
saltem tantopere affectat; fallitur. Saltim enim *modulus* seu saltuatim sal-
tem verò *modus* significare vetera Glossaria Latino-Græca docent. Sed
de his factis, quæ ne tibi rugam trahant metuo, ne de amico tuo tibi vi-
deare malè aut etiam malignè sentire. Lutetiae Paris. 1656.

Sanè hic virum, cetera clarissimum, de tanti Viri opere, quod in Au-
liis & Academiis, ubi solida doctrina habitat, multos magnosque invenit æ-
stimatores, malevolo animo potius, quam veritate judicasse deprehendo.
Non enim video, quo jure Valesius titulum Imperii Germanici, quem Con-
ringius incomparabili Operi suo præfixit, perfringere possit, à Blondello in
Imperium nostrum paulò iniquiori id haud dubie edoctus. Ast cum hujus
viri falsissimam sententiam Johannes Henricus Bœclerus peculiari disserta-
tione more suo i. e. doctissimè gravissimeque confutarit, non operæ est præ-
tium, ut multum hac de re sollicitus sim. Duo tamen adhuc observanda reor,
Blondellum, & qui ejus vestigia premit Valesium, proprio pugione confos-
surus. Conqueritur ille Præf. Apologetica de Chiffletio, quod delatum ante
annos ferrè 1100. à Mauricio Augusto Francorum Regibus Christianissimi
titulum in Vindiciis, Luminibus palam impugnare Orbisque Universi judi-
cio reclamare sustinuerit. Quare cum Blondellus Chiffletium in eo peccas-
se putat, imprudens ipse suus est condemnator, dum titulum Romani Im-
perii Germaniæ nostræ debitum tam supercilioso contemptu lacerare haud
erubescit. Id quod argumento est animi sibi non constantis, nec mediocriter
ægrorantis. Scribit etiam Blondellus ibidem, Chiffletium in pacem Germa-
nicam Regi Galliæ consuetos titulos tribuentem deliquisse. Cur ergò Vir
clarissimus titulum Imperii Germanici contra tot Regum, tot Principum, tot
Rerumpublicarum totius Europæ; imò contra Universiterrarum Orbis con-
sensum privato nisu vellicat, quem ipse Rex Galliæ in frontispicio ejusdem
Pacis Germanicæ Imperio tribuere non dubitavit. Quin si consulamus pa-
cta Imperii cum Regibus Galliæ à multis retrò seculis inita, & Collectioni
pactorum Lutetiae Parisiorum A. 1693. cum privilegio Regis Galliæ divul-
gata inserta, in iisdem titulum Sacri Romani Imperii, quem sibi jure me-
rito vindicat Germania, passim repeti cernimus, frementibus licet privatis
in Gallia hominibus. Valesius porrò Conringium culpat, quod Franciam
olim Germaniæ obnoxiam fuisse docuerit. At enim Valesium rationes de-
ficiunt; Contrà Conringius ex antiquis auctoribus, fide dignissimis, factis su-
perque L. I. C. VIII. evicit, in Caroli Crassi & Arnulphi Germaniæ Regum
obsequio ad tempus fuisse Franciam Occidentalem s. Galliam. Id quod etiam
Diplomatibus à Stephano Balusio. A. 1677. Paris. editis abundè confirmare
licet. Conringium tabulas ipsas publicas operi suo inseruisse, confitendum
est. Sed id laudi potius ducitur, quàm culpæ ei jure dari poterit. Idem an-

te

te illum præclarissimi Viri fecere. Sic Blondellus quoque, ut alios omittam, in Opere suo Genealogico non aliquot paginas, sed multas plagulas literis ac tabulis implet. Nec consilium erat Conringio nudam Historiam componere, sed Jura Imperii tueri, quibus magnam lucem fœnerari ejusmodi diplomata, imprimis si incorrupta fide subnectantur, in confesso est. Denique Hadrianus Valesius Conringium violatæ latinæ reum pronunciat, quod *salim*, voce minùs latina, aliquoties utatur. Verùm id juribus Imperii non officit, nec dignitati Conringiani operis quicquam detrahit. Nam Doctrina solida etiam absque puritate Romanæ linguæ, quæ non virum doctum, sed elegantem tantum facit (quo paucissimis mortalium aspirare licet) merito consistere potest. Alias de unoquoque viri docti verbulo vel syllaba multum ire in consilium, otiosorum hominum superstitio sit. Nec ipsi Ciceroni, Viro Consulari & magnæ in Republica Romana auctoritatis olim sui defuere obrectares, quem tamen Latinissimo ævo, vixisse, ac Principatum Romanæ eloquentiæ tenuisse, optimi fatentur Criticorum filii. Recentioribus temporibus Caspar Scioppius tantum virum vel Barbarissimi accusare haud erubuit in libro Mediolani edito, qui nunc rarò in Bibliothecis visitur. Ante eum Erasmus Roterodamus in Ciceroniano suo solœcismos aliquot Ciceronis nigro obelisco signaverat; sed Julius Cæsar Scaliger Ciceronem tuendum suscepit in Oratione contra Erasmus, eumque solœcismorum crimine planè pleneque absolvit. Idem ille, licet in suis Exercitationibus Cardani stilum nimis acerbè castiget: tamen ingenuè agnoscit, libros ejus ingentis laboris, variæ Doctrinæ, summique ingenii plenissimos esse. Multi viri Docti in Seldeni quoque libris asperum & inæquale Scriptionis quoddam genus deprehenderunt. Sed defectum istum varia solidaque Doctrina largiter compensasse, inter omnes constat. Idem esto judicium de Conringio. Qui si vel maxime Latino culinario (quod tamen non fecit) propugnasset Jura Imperii; sufficiat tamen, clarissimum Virum gloriosi palmam certaminis tulisse, nemine Gallorum egregia ejus reperta refutare auso. Proin Germania eximium illum, quem protuendis Imperii juribus sumpsit laborem, grata mente agnoscit, exteri verò virtutis veritatisque amantes singularem eruditionem ejus, ac multijugam lectionem non possunt admirari satis. Ludovicus XIV. Gallia Rex, tam splendida Conringii fama commotus, annuo mille librarum honorario eum devinciendum sibi existimavit, cujus Regis, magni ingeniorum æstimatoris, testimonium pluris est, quam iniquum illud falsumque Valesii de tanto viro judicium. Ego verò fateor ingenuè, assiduam libri ejus de finibus Imperii lectionem primum mihi occasionem præbuisse Præfationes non solum Germaniæ, verùm etiam aliorum Regnorum & Principatum Europæ uno vel pluribus voluminibus colligendi. O utinam Conringio rebus mortalium diutius interesse contigisset! Nullum enim est dubium, quin opus suum, in quo Præfationes Germaniæ tam cruditè pertra-

ctavit,

ctavit
do M
minu
(cuj
mund
nici i
man
culia
se sta
addic
cile p
Conr
dem
que
ejus
10. h
passu
indè
Prov
pius
instru
juris
cii A
tum
maxi
protr
se mi
Regn
lique
profe
vel m
re Re
mus
cessar
Cap.
dico
trà m
ci Ro
Genti
turbic
ratori

Etavit, ad ultimam perfectionem perduxisset. Quippe id iustus erat à Leopoldo Magno, Imperatore nostro gloriosissimo. Sed fati iniquitas obstitit, quò minus conata perficere poterit. Initium autem mihi Operis, quod molior, (cujus Pars haud spernenda, ne corvos hiantes delusurus videar, proximi mundinis, ut spero, lucem videbit) à Prætensione Imperii Romano Germanici in Regnum Arelatense Johannes Strauchius, juris ceteroqui publici Romano Germanici doctrina eruditissimus, scripsit quidem de isto Regno peculiarem dissertationem. Sed ea, quæ ad Jura Imperii in Regum Arelatense stabilienda pertinent, desumpsit ex Conringio, nihilque præterea de suo addidit. Conradus Samuel Schurtzfleischius, Polyhistorum ætatis nostræ facile princeps, in Dissertatione de Carolo Quarto habet nonnulla Hermanno Conringio & aliis non observata. Aliquot annis post Obitum Conringii ejusdem omnium nobilissimæ atque difficillimæ tractationis curam suscipere quoque voluisse. Wagenfeilium, haud obscure liquet ex eleganti ac pererudita ejus Dissertatione de officialibus summis Sacri Romani Imperii ubi C. IV. p. 19. hæc verba leguntur: *Quomodo constitutum fuerit Regnum Arelatense; quas passum sit mutationes; qua ratione Imperio Germanico accesserit; quo item pacto inde rursus fuerit avulsam; denique num supersit Imperatori jus aliquod in illas Provincias, difficiles, obscuras, & intricatissima questiones sunt, quæ aliud tempus, alium locum deposcunt. Excutiemus eas, cum & face & viatico satis erimus instructi.* Cum verò vir doctissimus nihil postea de hoc argumento publici juris fecerit, aliis forsan studiis severioribus impeditus, ac Scriptor Pontificii Arelatenfis ab ipso & Conringio tantoperè desideratus, quem Parlamentum Regis, suadente Peirefcio Senatore Aquiseptiensis, ob Diplomata varia protracta, maturè in Gallia suppressi curavit, in manus meas incidere, aliaque se mihi obtulerint illustria rerum Documenta, consilium mihi jura Imperii in Regnum Arelatense propugnare, & quidem longè fufius atque Conringius, aliique fecerunt, quibus & loco suo debitum laudis testimonium, quoties per eos profecerim, appositis eorundem nominibus, cumulatè persolvam. Et enim si vel maximè Hermannus Conringius in præclaro suo de Finibus Imperii Opere Regni Arelatenfis originem, progressum & jura Imperii Germanorum primus doctè executus esse videatur: multa tamen curiosa & scitu admodum necessaria, ut ipse non dissimulat, latuisse eum certum est. Hinc sub finem ferè Cap. XXIV. Lib. II. fluctuat, num non ea, quæ Galliæ Reges hodiè in Burgundico Regno possident, longè temporis præscriptione Imperium perdididerit. Contrà mihi propositum est, diplomatibus rarissimis, Conringio & aliis juris Publici Romano-Germanici scriptoribus non visis, ac rationibus ex jure naturali & Gentium profluentibus demonstrare, summum jus in partes Regni Arelatenfis, turbidis maximè temporibus à Corpore Germaniæ paulatim avulsas, ad Imperatoris nostri Leopoldi Magni ætatem usque Sacro Romano Imperio salvum

liberumque mansisse. Ad partes autem Regni Arelatenfis dilaceratas, vel ipſo
Petro Puteano Regis Galliae Archivario haud diffitente, referuntur Comitatus
Burgundiae, Principatus Dombesii, Dominium Breſſiae, Regio Lugdunenſis,
Delphinatus, Comitatus Avenionenſis & Venayſinus, Provincia Romanorum,
in qua Urbs Arelates ſita, quae Regno iſti nomen indidit, & plures aliae Regio-
nes, quae ab exteris poſſidentur debili admodum jure, adeo ut Regnum Arela-
tenſe, ſi initium ejus capias à Vogelø monte, (Vauge) vel ab Urbe circiter Baſi-
lea, ducta per memoratas Provincias linea, in Mare Mediterraneum uſque por-
rectum ad hanc diem ad IMPERATOREM IMPERIUMQUE pertineat. Ad-
hæc in Prodomo meo, in ſpecimen futuri majoris operis primum edendo,
Præſentionem quoque Regis Galliae in Ducatum Mediolanenſem poſt deceſſum
Regis Hiſpaniae (quem DEUS TER. OPT. MAXIMUS diu incolumem ſer-
vet!) haud dubie in perniciem Imperii erupturam, à Conringio in opere de Fi-
nibus Imperii præteritam, ad juſtitiae libellam revocare decrevi, ceteras Im-
perii Præſentiones, inprimis in feuda Italiae, aliorumque Regum, Principum ac
Rerumpublicarum jura Publica, quorum apparatus haud ſpernendum ha-
beo in manibus, magno labore magnisque vigiliis collectum, per partes dein-
ceps, opitulante Deo, publicaturus. Fateor me tantum oneris ſuſcepſiſſe, uti ſo-
lus ei ferendo non ſim. Sed experiendo diſcimus, quàm tenuia ſint omnium re-
rum, quas natura quotidie producit, initia, quae difficiles ortus & tarda habent
incrementa, uſque dum minutarum partium augmento paulatim coaleſcant.
Haud ſecus jus Publicum Univerſale, quod ſuo ambitu Præſentiones Principum
ac Rerumpublicarum complectitur, ab humili tenuique proſectum initio ad
ſummum perfectionis culmen (ſi in tanta rerum humanarum caligine aliquid
perſci poſſe, dici poſteſt) ſociatis plurimorum laboribus, ſenſim, opinor, aſ-
ſurget. Equidem haud ignarus ſum, alios molimina mea invido triſtisque ſu-
percilio intuituros; alios tam curioſam ac magnificam operis à me promiſſi
inſcriptionem longiſſimi ævi curam ſibi depoſcentis admiraturos. Atramen
ſicuti vana animarum invidiarum murmura facile contemnunt generoſior ani-
mus; ita temeraria aſperaque imperitorum hominum judicia nihil moror, ve-
ra laude, quae ab iis proſciſcitur, qui ipſi laudari merentur, contentus. Alio-
quin è meliori luto efficitis mentibus, uſuque rerum Civilium lævigatis, labo-
rem hunc etiam atque etiam probatum iri conſido. Quem ſi non licebit ob-
ſtitratem argumenti abſolvere penitus, optimae tamen voluntatis
conſciantia (in magnis enim voluiſſe ſat eſt)
facile me conſolabor.

Ks 79^h
=

ULB Halle

005 360 919

3

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Thias Kresbeck

1,798

f. 804.

400

CURSUS
DE
IO JURIS
UNIVERSA-
TENSIONIBUS
TRIBUS.

1705.

